

ERDÉLYI FIATALOK

A romániai új magyar nemzedék folyóirata.
Szerkeszti: LÁSZLÓ DEZSŐ

Cluj, VI. évf. 1935. III. negyed. Őszi szám.

FŐMUNKATÁRSÁK: Balázs Ferenc, Bíró Sándor, Debreczeni László, Demeter Béla, Dsida Jenő, Haáz Ferenc, dr. Jancsó Béla, László Dezső, dr. László Ferenc, dr. Parádi Kálmán, Pálffy Károly, dr. Szilágyi Olivér, Tonk Emil, dr. Váró György, Vita Zsigmond.

KIADÓHIVATALI TITKÁR: László Zoltán.

TARTALOM:

Dr. Huszár Kálmán: Új magyar közszellem felé	77
László Dezső: A kisebbségi élet	79
Bíró Sándor: A Kossuth-kérdés	86
Orbán Endre: Segítsen magán az ifjuság	90
Brandt József: Mérnökök kérdései.. . . .	93
Korunk arcához	95
<i>Új magyarság:</i>	
Dr. Buday György: A Szegedi Fiatalok	96
<i>Falumunka:</i>	
Sz. Szász István: Az „Astra“ falumunkája.. . . .	99
Márkó József: A romániai német ifjuság munka- táborában	102
Hasznos könyvtár:	103
<i>Szemle:</i>	104
Csillámok a homokban	107
Főiskolás élet	108

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Cluj, Str. Kogălniceanu 13 szám. Földszint. Kéziratok és a lap adminisztrációját érintő levelek a szerkesztőség, illetve a kiadóhivatal címére küldendők.

Lapunk clujli megbizottai:

Ref. Kollégium: Kóréh Béla. Ref. Theológia: Hegyi István. Unit. Kollégium: Miklós István, Ref. Szeretetház: Molnár Ilona.

București megbizottunk: Bedő Gábor tanárjelölt Str. Sfinți Voivozi 50. Marosvásárhelyi megbizottunk: Csegedi Márton, Tg.-Mureș Parochia reformatá.

ELŐFIZETÉSI DIJAK: Belföldön főiskolai hallgatóknak félévre 40 Lei, egész évre 70 Lei, tanítóknak is 70 Lei, másoknak félévre 70, egész évre 120 Lei, Magyarországon: 1935. január 1-től kezdve 5 pengő, főiskolásoknak 3 50 P, Csehszlovákiában egész évre 40 csehkorona, Jugoszláviában egész évre: 70 dinár.

Magyarországi főbizományos: „Studium“ könyvesbolt, Budapest, Múzeum-körut Magyarországi előfizetési díjak általa is beküldhetők. Csekszámla: 4041.

Pénzküldemények László Dezső szerkesztő címére küldendők: Cluj, Str. Cogălniceanu 16. Református kollégium.

Nyomta a „Gloria“ könyvnyomdai műintézet Cluj, Str. Univ. 8. Telef. 4-70.

Új magyar közszellem felé.

Irta: Dr. Huszár Kálmán.

Napról-napra halljuk a panaszt az erdélyi magyarság soraiból szervezettségünk és az összetartás hiánya miatt; közel másfélvizedes kisebbségi életünk általában ennek a kétségkívül nagyfontosságú témának az állandó hangoztatásában zajlott le. Az egységesen megnyilvánuló közvélemény hatása alatt történtek jóakarató megmozdulások, önzetlen fáradozások a magyarság szorosabb megszervezése érdekében, de ezek vagy csak részleges és felületes eredményt tudtak elérni, vagy teljesen kudarcba fulladtak. A helyzet ilyenformán sajnos nem sokat változott s a panasz ma is ép oly égetően sürgető, mint volt kisebbségi életünk legelső perceiben.

Ha ennek az elszomorító helyzetnek okát keressük, száz meg százat lehetne mindjárt felsorolni, de ezek között minden kétséget kizáróan a legsúlyosabb a *szociális szellemű nevelés és gondolkodás nagy hiánya a magyarság minden rétegénél*, amely pedig hivatott lenne, hogy figyelmeztesse az egyént a közösség iránti kötelességére s határt szabjon az egyéni érdekek túlkapasainak.

A baj gyökere még a múltba ágazik vissza. A világháború előtti magyarság nem érezte, hogy magára van utalva s azért nem is igyekezett a magyar erőket közös munkára beállítani, sőt az ilyen elszórt törekvéseket még mesterségesen emelt akadályok is gátolták. Általában elégségesnek vették az államhatalom erejében megnyilvánuló összetartó erőt a magyar egység megszemélyesítésére s így annak keretén belül egyfészt élesen elhatárolt társadalmi osztályok alakultak ki, másfelől pedig kíméletlen egyéni-érdek-harc folyt, amit nem mérsékel még az egy osztályba való tartozás sem. Az ifjúság is ebben az egészségtelen szellemben nevelkedve került ki az iskolákból a közéletbe, ahol legfőbb életcélja volt, hogy bejuthasson az elérhető legmagasabb körbe és saját egzisztenciáját minél jobban megalapozhassa. Emellett az összmagyarsággal szembeni kötelezettségét pártpolitikában vagy esetleg különböző társadalmi tevékenységben igyekezett leróni, de mindig nagyon ügyelve arra, hogy egyéni érdekei által nehogy háttérbe szorúlyanak. Végeredményben tehát a közösségért való munka is csak egy út és eszköz volt az egyéni érvényesülés felé s az a sok szép szólam és jelszó, ami ezzel kapcsolatban a magyar testvériségről, a magyar egységről és összefogásról elhangzott, csak üres frázis volt, távol minden reális tartalomtól s gyakorlati megvalósítástól.

Az így folyó felelőtlenkedés és egyben a tömegek jóhiszeműségével visszaélés érthetőleg mély bizalmatlanságot növelt a nép és vezetői közé s ehhez különösképen hozzájárult aztán az a körülmény, hogy a tömeg nemcsak hogy nem látta megvalósulni a csillogó szölamokat és ígéreteket, hanem a mindennapi életben azoknak épen ellenkezőjét kellett lépten-nyomon tapasztalnia. Az egyéni érdek minden egyébre való tekintet nélkül könyörtelenül hajszolta a maga kizárólagos hasznát és ezzel lehetetlenné is vált minden építő munka, ami a magyarság belső, szerves összekovácsolását célozta. A szociális szellemű gazdálkodás hiánya folytán az egyéni érdek mereven elkülönült a közösségi érdekektől, sőt igen gyakran épen éles ellentétben állott azzal, nem volt ami azokat összhangba tudta volna hozni s bizalmat, megértést teremthetett volna, amelyek pedig alapfeltételei minden szervező munkának.

Ennek az állapotnak természetes következménye volt aztán, hogy az államhatalom összeomlása után teljesen szétforgácsolódva maradt az erdélyi magyarság, sőt ami a legsúlyosabb, *továbbra is magában hordosta a már belenevelt gátlásokat, amelyek útjában állottak a magyarság megszervezésének.*

Ezért történt, hogy bár a kisebbségi sorsba szakadt magyarság nagyon hamar belátta, hogy számára létkérdés a legszorosabb magyar egység megteremtése s ez a gondolat kihangsúlyozást is nyert minden magyar megmozdulás alkalmával, azért mégis a kívánt eredmény a mai napig sem születetett meg, jórészt épen a már ismert okokból kifolyólag. *A múltból átöröklött közszellem nem engedte, hogy a közösségi érdek és a közösségi szempontok fölé kerülhesse nek az egyéni érdekeknek.* Továbbra is épen olyan kiméletlen rideg eszközök és módszerek találtak alkalmazást a mindennapi életben, mint annak előtte, tekintet nélkül a kisebbségi sorsközösség parancszavára, s így csak természetes, hogy a tömegek bizalmatlansága a múltból továbbra is fennmaradt.

Pedig, ha az erdélyi magyarságnak valóban létkérdése a közös összefogás megteremtése, akkor annak nem állhat útjában ez az akadály sem. *Az új magyar nemzedékre vár tehát az a feladat, hogy átültesse a való életbe az eddig csak szavakba rögzített eszméket, gondolatokat, s új, tisztultabb közszellemet teremtsen.* Ez a munka azonban nem könnyű és nem egyszerű, mert a már generációkon keresztül megcsontosodott közfelfogással és az ugyancsak mélyen begyökerezett általános bizalmatlansággal szemben csak egy nagyon hosszú és céltudatos nevelői munka vezethet eredményre. Ezt a munkát kell tehát vállalni az új nemzedéknek s ezt a szellemet hirdetni szavakban és tettekkel egyaránt s ha sikerülni fog ezáltal a magyarság életébe nagyobb áldozatkészséget, több megértést, bizalmat és felelősségérzetet bevinni és ezekkel szabni meg a magyar élet új irányvonalát, úgy nem lesz többé komoly akadálya a magyar egy-
ség megvalósításának.

A kisebbségi élet.

Irtta: László Dezső.

I.

„A kisebbségi élet“, hányszor leirtuk ezt a kifejezést az utolsó, tizenöt év alatt? Nincsen olyan szempont, amelyikből a kisebbségi kérdést meg ne tárgyaltuk volna. Beszéltünk kisebbségi politikáról, kisebbségi ifjuságról, kisebbségi nevelésről, kisebbségi társadalomról, kisebbségi irodalomról stb. A kérdést oly sok oldalról megvitattuk, hogy szinte lehetetlennek tartjuk valami újat mondani ezzel a kérdéssel kapcsolatban.

Ez a cikk abból a meggyőződésből indul ki, hogy a kisebbségi élet egyes viszonyainak eddigi tárgyalásánál egy lényeges és alapvető hibát követünk el. Ez a hiba abban áll, hogy kisebbségi voltunkat a többségi sorban élő *magyarországi magyarsággal* való összehasonlítás alapján állapítottuk meg. Ugy értelmeltük kisebbségi mivoltunkat, hogy elválasztván a magyarság nagyobb tömegeitől mi nem többségi, hanem kisebbségi sorsban élünk.

Ebből a magatartásból *három hibás álláspont következett*. Ez a három álláspont a kisebbségi élet három típusában jelentkezik. Mindenekelőtt egy *konzervatív* felfogással találkozunk, ennek képviselői a tények ellenére sem akarják elismerni azokat a követelményeket, amelyek a merőben új kisebbségi életből kiáltanak felénk. Arról ábrándoznak, hogyha némi változással is, a régi magyar élet formái, intézményei és szelleme fenntartandók és fenn is tarthatók. Annyiban van sikere és haladása a kisebbségi életnek, amennyiben az egy régi világ bizonyos mértékű folytatása lehet az új keretek között.

A második téves álláspont abban a *kritikai* magatartásban látszik, ami éppen ellentéte a fentebb vázolt konzervatívizmusnak. A kisebbségi sorsba került magyarságnál természetes volt az a kritikai magatartás, amelyik elsősorban a magyarságot teite felelőssé a világháboru utáni összeomlásért. Érdekes megfigyelni, hogy a kisebbségi magyarok között támadt kritika nem annyira a kisebbségi, mint inkább az egyetemes magyar kérdésekkel nézett szembe.

Néhol ennek a kritikának következtében, de legtöbb helyen a világháboru utáni válság nyomán támadt az a harmadik álláspont, amelyet legtalálébban a *pesszímista* jelzővel határozhatunk meg. A borulató kisebbségi magyarok ismét a nagymagyarsággal való összehasonlításból mondják ki az ítéletet, nincs jövője a kisebbségi magyarságnak. Ezek úgy látják, hogy még a többségi sorsban sem tud a magyarság magának életet biztosítani, hogy lenne tehát ez lehetséges a még nehezebb kisebbségi helyzetben.

Nem csodálkozhatunk, hogy másfél évtizeden keresztül ez a három uralkodó típus alakult ki a kisebbségi életben. Utóvégre olyan gyökeres változások történtek körülöttünk, annyira új helyzetbe kerültünk, hogy régi életformák fenntartani akarása, a kérés-

hetetlen kritikai álláspont és a meddő pesszimizmus egészen magától érthetődő. Ennek a három felfogásnak azonban gyökeres véget kell vetnünk, mert a másfél évtizedes kisebbségi élet után mind a három anakronizmust és időszerűtlen meddőséget jelent. Végül is egy túlhaladott kornak az eszközeivel és szellemével egy új korszakban nem lehet megélni. Másfelől az emésztő kritika negatív állásfoglalás az étellel szemben. Aki örökös kritikával nézi a táplálékot, a fel-tálatl ételt összehasonlítja más ételekkel, az vagy elfelejt enni, vagy az étvágyát rontja el. Ennél még csak egy egészségtelenebb életmód van: a pesszimizmusé, ez le is mondott az életről és egyáltalán nem veszi észre, hogy igenis vannak még lehetőségek, amelyekkel életünket biztosíthatjuk.

A kisebbségi élet számára új alapvetést kell keresnünk. Ennek itt van az ideje.

II.

A kisebbségi élet igazi szemléletéhez mindenek előtt úgy juthatunk, ha kisebbségi voltunkat nem a többségi magyarsághoz, hanem a körüöttünk élő *többségi románsághoz* való viszonyunkból állapítjuk meg. Nem azért vagyunk kisebbségi magyarok, mert a többségi magyarságtól különválasztva élünk, hanem azért, mert országunkban a tizenöt millió államalkotó románsághoz képest kisebbségben vagyunk.

Kisebbségi életünk alapkérdései tehát a románsághoz való viszonyunkon dőlnek el. Nekünk tehát mindenek előtt ennek az országnak életét, életrendszerét, életlehetőségeit kell megismernünk. Megdöbbenő, hogy ezen a téren még milyen súlyos mulasztások terhelnék bennünket. Meg vagyok győződve, hogy nagyon sok hátramaradásunknak volt az az oka, hogy nem ismertük kellően ezt az országot és azokat az utakat, melyek tiszteletben tartásával itt lehet és kell élnünk. Országunk alkotmányának az ismerete mindenekeleltől arról győz meg, hogy a kisebbségi élet alkotmányjogiilag biztosított formája az itteni életnek. Mi nem megtört, hanem teljes jogu polgárai vagyunk ennek az országnak, minden olyan magatartás, ami állampolgári jogaink gyakorlásában sért meg ellenkezik az ország alkotmányával és törvényeivel. Nem arra kell hivatkoznunk, hogy milyen volt a sorsa a románságnak a régi Magyarországon, mi a sorsa más országok kisebbségeinek, ha bennünket nemzeti sajtáságaink érvényesítésében gátolnak, hanem arra, hogy azok, akik velünk szemben igazságtalanságot gyakorolnak, nem tisztelik ennek az országnak a törvényeit, mi pedig a törvények tiszteletét magunkkal szemben elvárhatjuk, mert minden kötelezettségnek eleget teszünk. Ki az, aki közülünk nem fizeti be az adót, aki nem szolgálja le a katonai éveket, aki nem tiszteli az uralkodót és az állam egész rendszerét? Az ilyen magatartásból a románság is meg fogja látni, hogy mi valóban elismerjük azt a törvényes helyzetet, amelyikben a békekötés óta élünk. Meg kell győznünk az államalkotó fajt afelől, hogy nekünk nincsenek rejtett céljaink, meg kell mutatnunk, amit az ország vezetői nem igen látnak, hogy egész közéletünkben mennyire

a törvényes rend tiszteletén akarunk előre haladni. Érdemes lenne pl. az iskolai nevelés területén összehasonlító tanulmányokat végezni, hogy a felekezeti iskolák mennyivel pontosabban végre hajtják az állami rendeleteket, mint az állami iskolák. Nekünk az állam iránti tiszteletünkből olyan erkölcsi tökélet kell gyűjtenünk, amelyekre mindenkor bátran lehessen hivatkozni. Oda kell a közvéleményt formálnunk, hogy minden kisebbségi sérelem az állam presztizsének sérelmét jelentse.

III.

Magunk felé mindenekelőtt azt kell tisztáznunk, hogy miért tartunk igényt arra, hogy megmaradjunk kisebbségi magyaroknak? Miért nem vagyunk hívei annak, hogy a magyarság asszimilálódjék a román fajba? Ezt a jogunkat mindenképp előtérbe kell hozni a békeszerződések és országunk alkotmánya adja meg és védelmezi. De fel kell tennünk a mélyebb kérdést, milyen célból akarjuk ezt a törvényileg biztosított jogunkat gyakorolni? A román politikai pártok jogaink érvényesítését akarásában mindenekelőtt irredentizmust, az állam épsége elleni izgatást látnak. Pedig ez távol van tőlünk. Mi azért akarunk megmaradni abban a faji, vallási és kulturális közösségben, amelyben születtünk, mert az természetes meghatározása életünknek. A természet törvénye az, hogy olyan kulturális közösségben születtem, amelyikben ma élek. A természet rendjét megváltoztatni akarni a világ legnagyobb vétke és legnagyobb érzéketlensége. Az egyetlen országnak sem szolgálja a dicsőségét, ha az élet gazdagabb kivirágzását eltíporja, de az igazi nagyságára mutat, ha életlehetőségeket tud adni más fajoknak is. Az egy fajú országot mindig fenyegeti az a veszedelem, hogy a belső verseny feszülése meglazul, az életinger ellanyhul.

Számunkra a magyar kisebbségi program abban áll, hogy megismerjük azokat a nemzeti értékeket, melyek tulajdonosaiul születünk és megkíséreljük ezeknek védelmét és fejlesztését egy olyan országban, melynek életét egy másik faj irányítja. Ezek a nemzeti értékek mindenképp a nyelv, a népkultúra, az irodalmi kultúra, a nemzeti multon alapuló sajátos életlátás és erkölcsi forma, ezek felett azok a keresztény értékek, melyek egyházainkon keresztül képződtek ki. Kisebbségi életünkben abból indulunk ki, hogy ez a megismerő, védelmező és továbbfejlesztő munka ebben az országban, ennek politikai keretei között lehetséges, mert erre az ország alkotmánya törvényes védelmet és jogot ad és ez a szellemi magatartás az ország érdekeivel nem ellenkezik.

A kulturát meghatározza az a környezet, melyben él. A kisebbségi kulturát is meghatározza az a kisebbségi helyzet, melyben fenn kell tartani. Ebből az következik, hogy a kisebbségi magyarság kulturális feladatai nem lehetnek mindenben azonosok a többségi magyarság kulturális feladataival. Budapesten a germánizmussal szemben kell a nyelv tisztaságát védelmezni, Erdélyben pedig a románizmussal. A magyarországi falumunka alapkérdése az, hogy

miképen lehet a magyar állam támogatásával a magyarországi falvak egészségi és kulturális állapotán javítani, ebben a munkakörben pedig a mi kérdésünk az, hogy miképen lehet állami támogatás nélkül a magunk erejére utalva emelni falvaink színvonalát. A magyarországi nevelésben az állampolgári kötelességre való nevelés és a kulturális nevelés egybeesik, nekünk a mi gyermekeinket jó román állampolgároknak kell nevelnünk, meg kell őket ismertetnünk a román kultúrával, úgy azonban, hogy ez ne jelentse a magyar nyelv feladását, kultúránk megtagadását. Már ezek a példák is mutatják, hogy a kisebbségi sors mekkora átértékeléssel jár és mennyire nem lehet a kisebbségi élet a régi *konzervatív* felfogás folytatása.

Ugyanigy a *kritikai* magatartás sem felel meg a célnak. A kritika megállapítja, hogy mik a hibák, az utvesztők, a tévedések eddigi életünk alatt. A kritika csak előkészítő munka lehet, arra kell irányulnia, hogy valami értéket tisztává tegyen, de abból még soha sem gyógyult meg egyetlen beteg is. ha megmondták neki, hogy beteg. Helyesen mondotta három évvel ezelőtt Reményik Sándor, hogy az erdélyi magyarság Hitele, Világa és Stádiuma, e három kritikai munkája után meg kell írni az Ein Blicket is, önmagunk igazolását, védelmét és értékeink felmutatását. Legyen vége annak a kritikának, ami szüntelenül csak erőtlenségünket állítja elénk, szedjük össze, hogy mink van, kik vagyunk, akik komolyan dolgozni akarunk és kritikánkat fordítsuk azok ellen, akik bármilyen felfogás szerint, nem akarják az igazi kisebbségi sorsot vállalni. Ezeknek két típusa kezd kialakulni, egyik csoport ismét a zsirosabb magyarországi lehetőségek felé pislogat, a másik pedig a többségi nép vallási és nyelvi közösségbe való asszimilálódással akarja az életét menteni. Mi mindkét típust elítéljük, mert egyik sem hisz abban, hogy lehet ebben az országban kisebbségi sorsban is élni és boldogulni. Ha egy párt nagyon törekszik arra, hogy a kisebbségek eltűnjenek és felszívódjanak, ez csak azt mutatja, hogy ő maga sem veszi komolyan a kisebbségi életet biztosító alkotmányi jogokat, végeredményében az állam hitelét rontja. Nemcsak a kisebbségi életet, hanem magát az országot is sértik azok, akik feladják azt a lehetőséget, hogy itt lehet az életünket biztosítani.

Végül a *pesszimista* felfogást követők jelentik a kisebbségi élet legnagyobb teherterelőt. A konzervatívok azért estek ki az életből, mert még mindig egy elavult korba képzelik át magukat, a kritikusok eljutnak addig, hogy semmi sem jó, ami van, a pesszimisták azt mondják, nincsen is semmink, nem is érdemes élni.

Az igazi kisebbségi élet a vagyok ígével kezdődik, az ismerék ígével folytatódik és az akarok ígén keresztül a cselekedetben nyilvánul meg. Mihelyt megszabadítottuk magunkat egy régi világ be-képzeléseitől, komolyan leszámoltunk azzal, hogy kisebbségi sorsban élünk és ez nem folytatása a világháború előtti magyar életnek, hanem a kezdete egy soha ki nem alakult, történelmi analogia nélküli, új magyar életnek, azonnal megindul bennünk az élet kötelező parancsa, ha egyáltalán akarunk élni. Nekünk kisebbségi életet

élőknek meg kell teremtenünk egy egészen új létformát, a kisebbségi magyar élet létformáját. Ez pedig pozitív programm és egészen, gyökerében új programm. Célja érték védelem, érték fejlesztés, alapja pedig értékek megismerése.

IV.

Nagyon világos, hogy szellemi értékeket a történelemben csakis *anyagai feltételek és szervezetek* mellett lehet védelmezni és fejleszteni. Meg kell tehát keresnünk a kereteket, melyek mellett a mi kisebbségi programunk végrehajtható.

Mindenekelőtt a *román államot* akarjuk ebben a legelső védelmező és segítő tényezőnek látni. Ezzel kifejezzük, hogy nem akarunk állam lenni az államban, hanem jogi alapon álló kisebbségi kulturális és vallási közösség. Országunk törvényei sok lehetőséget adnak arra, hogy kulturális és egyházi munkánk számára az állam segítségét megnyerjük. Ez a támogatás eddig főleg az egyházaink részére kiutalt államsegélyben, egyes kulturális intézményeknek juttatott segélyekben, városok, községek iskolai segélyében, magyar nyelvű iskolák felállításában jelentkezett. Országunk törvényei azonban ennél több jogot és lehetőséget biztosítanak nekünk, többek között a székelység kulturális autonómiáját, aminek érvényesítéséért nem tettünk semmit. Politikai életünkben elhibázott dolog volt, hogy sohasem küzdöttünk elég hatalmasan azért, hogy ahol nincsen egyházi iskolánk, ott az állam maga tartson fenn magyar nyelvű iskolákat, eltűrtük, hogy a magyar tagozat nagyon sokszor csak papíron van meg, de valójában nem tesz semmit a magyar nyelvért és műveltségért. A vallások szabad gyakorlatát sértő rendeletekkel szemben is igen sokszor voltunk türelmesek, nem vettük igénybe velök szemben magának az államnak a védelmét. Képviselőink és szenátoraink végeredményben nem a Magyar Pártnak, hanem Románia népének képviselői az országházban.

Régi szervezeteink közül mindenek előtt az *egyházakat* tartjuk a legfontosabbaknak. Nevelésünk ügye majdnem kizárólag ezek kezében van. Munkás táboruk maholnap az egyetlen szervezett szellemi munkás tábort jelenti. Természetes követelmény, hogy ezeknek az egyházi intézményeknek a döntő céljuk vallásos. A vallás azonban nem az élet egyik, mondjuk érzelmi szelete, hanem az egész életnek más minőségű, Isten előtti felelősségű élése. Minden vallás sajátos erkölcsi életet, kultúrát és társadalmi szervezeteket hozott létre maga körül. Minél egészségesebb volt egy vallás, ezt annál inkább megtudta tenni. A kisebbségi egyházak kisebbségi feladatai kétségkívül azon alapulnak, hogy keresztény nevelést adjanak híveiknek, de az életbe kibontakozó vallásos életet arra kell segíteniök, hogy a valásból táplálkozó kulturális, társadalmi és erkölcsi élet a kisebbségi életben adott törvényszerűségek tiszteletbentartásával alakuljon ki. Ezért nem lehetünk mi az egyházi életben sem folytatói egy letűnt kornak, vagy utánczóik akár a magyarországi, akár más országbeli egyházi életnek.

Örökölt kulturális szerveink talán már áttestek a megrázkódások első korszakán és eljutottak oda, hogy kifejthetik munkájukat. De itt is nagy átszerveződésre van szükség. Ez annál inkább indokolt, mert ezekben a szervezetben leginkább a konzervatív tábor tagjai helyezkednek el. Ezeket a kereteket nem kell eldobni, mert régiek, hanem meg kell becsülni, mert vannak, de a kisebbségi élet céljaira be kell őket állítani. Céljuk hármas: mindent megtenni, hogy nemzeti értékeinket megismerjék, védelmezzék és fejlesszék, de ezt nem általában, nem a magyarországi szellemi élet utánzásaképpen, hanem az új kisebbségi élet törvényei szerint kell tenniük. Milyen szép kisebbségi irodalmi életet tudna támasztani az Erdélyi Irodalmi Társaság, ha nem valamelyik magyarországi irodalmi társaságot akarná utánozni akadémikus szellemében. Neki kellene iskolánk, népünk, irodalmi igényét formálnia, kielégíteni és irányítani. Ehelyett azonban nem tesz semmit. Csak azért, mert nem tudja kisebbségi helyzetünkől következő feladatait meglátni.

Az Erdélyi Múzeum Egyesület már közelebb jött a kisebbségi élethez, egy-két kisebb vidéki egyesület, irodalmi társaság vagy múzeum még közelebb. De csodálkozom, hogy ezek miért nem tudnak munkájukba új erőket bekapcsolni, miért nem tudnak sokkal inkább eljutni a magyar szellemi élet mai színvonalára és főleg miért nem veszik észre, hogy a kimondottan tudósok kasztja igazán kivészőben van, az ezekkel való vitatkozások és magas színvonalú eszmecsere helyett ott van a városi polgárság nagy tömege, amelyeknek nem akadémiai színvonalu, hanem népszerű előadásokat kellene tartani. Miért tudnak a szocialista munkások olyan szép önévelést végezni meglévő szervezeteiken keresztül?

Folyóirataink közül is legtöbbnek az a hibája, hogy nem az itteni helyzetből nőtt ki és nem ennek igényeit akarja szolgálni. Igen is írói csoportot és nem a nemzeti kultúráért küzdő szélesebb munkatábort jelentenek. A szűkebb kisebbségi élet igényeinek kielégítését igen alacsony rendű feladatnak tekintik és inkább a nagy budapesti folyóiratokkal akarják a versenyt felvenni. Nem nevelnek öntudatosan új író gárdát és ami a legszomorubb, nem nevelnek és nem szerveznek maguknak olvasó tábor.

Az új szervezkedésnek alapjában *egyniség nevelésnek* kell lennie. Miért nem mozognak meglévő szerveink? Azért, mert nem állanak mögöttük alkalmas egyének. Meggyőződésem szerint a kisebbségi magyarság meglévő szerveit alig kellene újabakkal pótolnunk és kiépülne a legerősebb kisebbségi front, ha az intézmények életét megfelelő emberek kisebbségi szempontok szerint tudnák igazgatni. Ma olyan kevés az erdélyi magyar ember, hogy mindeniket számon kellene tartani és mindenikkel külön kellene foglalkozni. Munkát kellene adni egy csomó új embernek, a munka növelné a munkakedvet és a teljesítőképiséget.

Az egyéniségnevelés nyugodjék *erkölcsi alapokon*. Legyen a minőség az egyetlen cím és egyetlen alap előjogok gyakorlására. A szolgálatban elsők legyenek a kitüntetésben is az elsők. A régi magyar világból fentmaradt osztályok felesleges tisztelete helyett

teremtsük meg a munka nemesség új érték-skáláját. Ne zárjuk ki ebből a sorból azt se, aki gróf, vagy báró, de ne ezért a címért adjunk nekik nagyobb szerepet, hanem azért mert nagyobb felkészültségük és az erkölcsi értékük, mint másnak. De az is lehessen közöttünk első, aki nem örökölt a régi világból se címet, se vagyont.

Az egyéniségeket nagy tömegben kell nevelni. Nem elég csak vezető réteget kiképezni. Minden egyéniséget rá kell nevelni a kisebbségi életre. Mert igen gyakran az a baj, hogy van néhány vezetőnk és azoknak minden jószándéka megbukik a tagok tudatlanságán és erkölcsi komolytalanságán.

Mivel a kisebbségi élet egészen új életformát jelent, új szervezeteinek kialakítását a természet rendje szerint az egyszerűbb formákon kell kezdeni. Átmenetnek jók lehetnek a meglévő új központi szervek, de ezek védelme alatt rég meg kellett volna teremteni az alólról felnövő új szerveket. Arról még álmodni sem lehet, hogy az egész magyarság kulturális céljait szolgáló egyetlen gazdasági mozgalmat lehessen Erdélyben indítani, de már vannak arra példák, hogy egy-két ügyes kisebbségi vezető egy községet, vagy egy vidéket miképpen tudott ebben az irányban egészen újjászervezni. Milyen nagyszerű lenne későbbben a vidéki szervezeteket nagyobb egységekbe foglalni össze. Mennyivel másképpen tudnák érdekeinket Bukarestben képviselni azok a képviselők, akik egy-egy vidéki szervezet talajából, annak érdekköréből nőttek ki.

Egyéniség nevelés, község szervezés, vidék fejlesztés, országos szervezkedés ez a kisebbségi szervezet kiépítésének útja. Nincs olyan vidékünk, ahol ne lennének kulturális intézményeink, amelyek egy ilyen szervezkedésnek a központjába állhatnának. Mindenütt vannak régi és új munkaerőink, akik kiinduló pontjai lehetnének egy ilyen szervezkedésnek. Ezek megmozdulásával kezdődne az átmeneti időszak után az igazi kisebbségi élet.

A szervezkedésnél még egy kérdés van hátra. Annak a szempontnak kiemelése, hogy az igazi kisebbségi szervezkedésnek sem világnézeti, sem felekezeti, sem korkülönbség nem lehet a gátolója. Azok akik magukat a magyar nyelv és kulturaközösség tagjának vallják, tagjai lehetnek ennek a közösségnek. Nagyon ártalmas lenne korosztályok, világnézeti áramlatok, felekezeti felfogás szerint csoportosítani a kisebbségi magyarságot. A közösségből csak azokat kell kizárni, akik érdekmagyarok, vagy akik idegen érdekek szolgálatának az ürügyével akarnak közénk furakodni. Minket különösen az öreg-fiatal ellentét kérdése érdekel. Mindaddig, amíg létjoga volt a kisebbségi életben a kritikai korszaknak, a hangsúlyadás érdekében jó volt, ha az új gondolkozású fiatalság élesen mutatta ki a különbözőségeket. Ma azt látjuk, hogy az ifjúság merev szembeállása megtermette a maga gyümölcsét, az idősebb nemzedék is hatása alá került annak az átértékelésnek, amit a kisebbségi élet érdekében természetesen kellett az ifjúságnak elvégeznie. Ma éppen az a kérdés, hogy az ifjúságban megszületett kisebbségi programm miképpen kapcsolható bele azokba a szervekbe, amelyeket örököltünk vagy amelyeket már kisebbségi életünkben alakítottunk ki. Világos

dolog, hogy a kisebbségi program a fiatalabbakban sokkal inkább kialakulhatott, mert tapasztalataikat már a kisebbségi korban szerezték. A kisebbségi magyar kritika éle csak egyfelé irányulhat, azokkal szemben, akik nem merik igazán vállalni ezt a sorsot. Istennek hála, nagyon sok idősebb erdélyi magyar adott már igazat annak az életlátásnak, ami itt az ifjúságban alakult ki.

Itt az ideje az új kisebbségi szervezkedésnek.

A Kossuth-kérdés.

Irta: Biró Sándor.

A világháború utáni magyar irodalmi és történelmi érdeklődés egyre fokozódó figyelemmel fordult a múlt század nagy magyar egyéniségei felé. Cikkék, tanulmányok, életrajzok, történeti művek jelentek meg egymásután azokról a magyar vezetőkről, akiknek szerepe döntő jelentőségű volt a magyar közéletben. Mintha ez a korszak, a „fiatal Magyarország kora,” ellenállhatatlan erővel vonzotta volna legjobbjainkat: írók, tudósok egymásután merültek el egyes kérdéseinek tanulmányozásában.

Ennek a nagy érdeklődésnek két oka volt: egy külső és egy belső. A külső ok abban állott, hogy a világháború után megszűntek azok a körülmények, melyek miatt azelőtt nem nagyon lehetett a múlt század legnagyobb magyar kérdéseivel komolyan és tárgyilagosan foglalkozni. A Habsburg uralkodóház bukásával megszűnt az 1848—49-es események őszinte vizsgálatának egyik legfontosabb akadálya; a politikai pártok pedig szintén egészen átszerveződtek 1918 után. Így ezentúl tárgyilagosabban lehetett megítélni a múlt század magyar eseményeit.

Az érdeklődés belső és mélyebb oka abban állott, hogy tudósaink a nagy összeomlás igazi okait egészen természetszerűleg a múlt század eseményeiben sejtették.

Ezeknek az okoknak köszönhetjük a múlt század első modern történetét a „Három nemzedék”-et, melyben Szekfű Gyula az 1840-ik év utáni magyar fejlődést írja le. A könyve nyomán támadt óriási visszhang csak fokozta az érdeklődést e korszak s annak két legnagyobb alakja Széchenyi István és Kossuth Lajos iránt. Csakhamar más könyvek jelennek meg feldolgozva e kor különböző politikai, gazdasági és társadalmi kérdéseit, melyeknek alapos tanulmányozása által mind jobban feltáruznak a magyar összeomlás okai.

Az utóbbi években jelent meg Hegedűs Lórántnak Széchenyiről szóló könyve, melyet az idén követett másik műve „Kossuth Lajos, legendák hőse”. Mindkét könyv nagy nyeresége a magyar tudománynak, mert szerzőjük óriási — részben eddig ismeretlen — anyagot dolgozott fel. A Kossuth könyv érdekessége azáltal is fokozódik, hogy ugyancsak az idén, 1935-ben jelent meg Otto Zarek

német írónak két kötetes Kossuthról szóló könyve, melynek megállapításai sok tekintetben érdekesen egészítik ki a Hegedüs által írottakat.

Könyve előszavában Hegedüs Lóránt megrázó vallomásban írja le: miért foglalkozik Kossuth-tal. „A Magyar Gond mindig súlyosabban lépked rajtunk a nagy sötétben. Kegyetlen csapások, kéréselhetetlen valóságok, kiszaradt remények úgy merednek körülöttünk zordonan, mint óriás fák kísértet-erdő mélyén. Mindegyre beléjük ütközünk, mert egészen elfogják a láthatárt előttünk. Ha nem tudunk csillagokra akadni tétova bolyongásunkban, akkor a szörnyű megszokás s kába csalatkozások össze fogják zsugorítani a felnövő nemzedék lelkét... Ezért, mint eltévedt, megsebzett szürke kis madár a nemes vad lábnyomát keresi az erdőn, hogy azon tipegve tisztásra jusson: úgy indultam el Kossuth Lajosnak jártának nyomán, bátortalan. Nem riasztott, hogy néha tüskebozótba vitt a csapás: meg kellett értenem, hogy nincs történetünknek egyetlen alakja sem, ki oly mélyen élne fajunk szívében s olyan hatalmas benyomást hagyott volna a Világtörténetben, mint Kossuth. Senki magyar hozzá ebben nem hasonlítható... Mi húzott felé? Öntudatalatti lebirhatatlan félelmetes alakja kényszerít? Vagy már az új Kossuthot látom, ki a világháború után emelkedik elénk s minden utódunk mindig így fogja látni? Nehéz igazság szerint válaszolnom erre! ám megpróbálok.”

Hegedüsnek ez a vallomása már utal arra, umit Kossuth-kérdések nevezünk: mi a jelentősége Kossuthnak a magyarság életében?

Ezt a kérdést a világháború előtt általában úgy fogták fel, mint a negyvenes években kezdődő Kossuth-Széchenyi ellentét kérdését. Nagyon sokan ma is így látják. E felfogás szerint az a kérdés: ki volt nagyobb, Kossuth-e vagy Széchenyi? Melyiknek volt igaza? Széchenyinek-e, aki szerint a magyarság anyagi fejlődése az első feladat, — vagy pedig Kossuthnak, aki azt mondotta, hogy a politikai szabadság kivívása az első, mert enélkül nem lehet elérni az anyagi és kulturális fejlődést sem?

Hegedüs és Zarek új Kossuth könyvei más szempontok alapján állítják be a kérdést. És nagyon érdekes, ha megállapításaikat összefogva próbáljuk meglátni azoknak horderejét a magyarság mai körülményei és jövője szempontjából.

Legelőször is azt a különös megállapítást kell tennünk, hogy Zarek a német író talán jobban megértette Kossuthnak a *magyarság életére gyakorolt belső hatását*, mint a magyar Hegedüs Lóránt. *Visszont ez utóbbi sokkal világosabban meglátta és kifejezte könyvében Kossuthnak világtörténeti helyét és szerepét, hogy azt mondjuk — külpolitikai jelentőségét — mint a külföldi tudós.*

Otto Zarek könyvének legerdekesebb megállapítása az, hogy *szerinte Kossuth tette néppé a magyarságot.* Azelőtt nem volt egység Magyarországon; a vármegyék külön-külön egységeket képeztek, egymás dolgairól, sajátos kérdéseiről nem igen tudtak. A köznemesség és parasztság között óriási szakadék tátongott, mert hiszen ez

utóbbi kívül esett a politikai nemzet fogalmán. Kossuth volt az, aki a magyarságot egységes néppé tette olyan értelemben, hogy az egymással laza kapcsolatban élő vármegyéket egységes szellemi áramlat sodrába állította, melyet aztán fokozatosan a nagy többséget alkotó magyar parasztság felé irányított. Mindezt azáltal tudta elérni, hogy a magyarságnak ő volt a legelső modern újságírója; a ma olyan félelmetes sajtó első képviselője. Az „Országgyűlési és Törvényhatósági Tudósítások“, majd a „Pesti Hírlap“ hasábjain egységes szellemet terjesztett mindenfelé az ország különböző részeibe. Minden vármegyében szervezett munkatársai voltak, akik értesítették a helyi eseményekről, a vármegyei törvényhatósági ülések határozatairól s ezeket ő összefoglalva, utólérhetetlen művészettel csoportosítva, száz meg száz példányban küldötte az összes vármegyékbe. Mikor a posta megtagadta tudósításainak továbbítását, vármegyei lovasküldöncök vágattak azokkal szerte az országban s mindenfelé még jobban erősödött az egységes szellemű gondolkodás, az egyetemes magyarság érzése és szolidaritása. A vármegyék lassankint meglátták, hogy majdnem mindenütt közös bajok, közös veszedelmek vannak s azokat csak együttes, közös fellépéssel lehet megszüntetni. Kossuth fáradhatatlan volt annak feltárásában és színes leírásában, ami volt akkor az egész országban. Hatása fokozódott, amikor a „Pesti Hírlap“ szerkesztője lett s az a pár év, melyet ennek a lapnak az élén töltött el, befejezésre vitte az egységes magyar gondolkodás kialakulásának folyamatát. Később, a forradalom lázas szervezésének idején, megint új alkalmat talált, hogy most már a magyarság legnagyobb tömegeihez szóljon: toborzó körutjain a magyar parasztság széles rétegeit mozgatta meg s állította a szabadságharc szolgálatába. Ekkorra már eltűntek a jogi különbségek is nemes és nem nemes között s a magyar nemzeti hadsereg dicsőséges szereplése még jobban megerősítette az egységes magyar öntudatot. Ilyenformán ezeken a fázisokon keresztül alakult ki *egységes magyar néppé* az akkori magyarság, mely aztán kitörülhetetlenül szíve mélyébe zárta Kossuthot. Innen a rajongó szeretet Kossuth iránt; ezért adja Otto Zarek a könyvének ezt a címet: „Egy nép szerelme“.

Hegedüs Lőránt ezzel szemben Kossuthnak inkább külpolitikai fontosságát, jelentőségét emeli ki. A legújabb adatközlések, diplomáciai akták alapján megrajzolja Kossuthnak nemzetközi szerepét. Hogyan képviselte Kossuth a magyarságot a külpolitika, a nemzetközi diplomácia sakkjáráján? Mi a magyarázata annak, hogy bizonyos ideig olyan nagy szerepet játszott az összes európai, sőt amerikai országok életében, azután pedig annyira háttérbe szorult?

Hegedüs szerint Kossuth nemzetközi politikai fontossága akkor kezdődik, amikor felismeri a magyarság sorsának összefüggését az „u. n. keleti kérdéssel“, azaz a nagy keleti szláv hatalom terjeszkedésének kérdésével. Oroszország szerepe ebben a kérdésben már Nagy Péter fellépése óta megkezdődött, de az európai diplomácia csak most, a magyar szabadságharcnak orosz csapatok által való vérbefojtása után kezdi azt komolyan venni. Amikor a magyar szabadságharc leverésére az osztrákok behívják az oroszokat, ezt nem szívesen teszik.

Míntha éreznék, hogy ezáltal igen nagy szerep jut Közép- és Délkelet-Európában Oroszországnak. E pillanattól kezdve a keleti kérdés, azaz az oroszok terjeszkedésének kérdése sokkal nagyobb jelentőségű lesz, mint eddig. Az összes balkáni államok, Törökország, de különösen Anglia nagy figyelemmel fordulnak a keleti kérdés felé s ezért jut Kossuth egyszerre olyan általános diplomáciai érdeklődés középpontjába. Amíg ez az érdeklődés megvan a keleti kérdés iránt, addig Kossuth is az elérhető legnagyobb népszerűséget, segítséget élvezi Anglia és általában a nagy nyugati népek részéről. Am a keleti kérdés égő jelentősége a krími háboru után megszűnt. Az egyesült nyugati hatalmak tönkretették az orosz hatalom tovább-

terjeszkedésének lehetőségét s ezáltal Kossuth szerepe szinte egyszerre megszűnt a nemzetközi politikában. Az európai erőviszonyok eltolódtak; a hatalmak érdeklődése, a nagy nyugati kérdés, Poroszország növekvő ereje és Bismarck politikája felé fordult. Az erőszakosan lefojtott keleti kérdés elhalványodásával Kossuth jelentősége is eltűnt, mert ő maga nem vette észre azt az óriási változást, amit a bismarcki politika okozott az európai erőviszonyok terén.

Kossuth mai jelentőségét az adja meg, hogy a keleti kérdéssel kapcsolatban ő mindig feltételezte az osztrák birodalom bukását, s erre az esetre dolgozta ki a magyarság sorsára vonatkozó politikai elképzelését. Ez az u. n. dunai konföderáció, a dunai népek független államainak federális szövetezése, az őket egyformán fenyegető orosz hatalommal szemben. Ezeknek a népeknek szomszédsága, a Dunamedence földrajzi egysége, a kis népeket fenyegető imperializmus egyformán utalnak a szövetezés feltétlen szükségességére. Kossuth elképzelésének alapja az volt, hogy a dunai kis népeket egyformán fenyegeti az orosz imperializmus, amely ellen csak a szövetezéssel tudnak védekezni. Ő tehát előrelátta, hogy az orosz terjeszkedés előbb-utóbb óriási összecsapást, talán világháborút fog eredményezni s erre az esetre akarta nemzetét biztosítani.

A magyarság 1867 után kibékülve Ausztriával, Kossuthnak ezt az elképzelését nem fogadta el még elvben sem és így mikor a keleti kérdés miatt kitört a világháboru s annak végén Ausztria tényleg feldaraboltatott, nem volt semmiféle terve, elképzelése az új helyzetben. Amíg aztán a reászakadt éjszakában botorkált, addig szomszédai megkötötték egy szövetséget, — de nem vele együtt az orosz ellen, — hanem nélküle és ellene.

Kossuth jelentősége ezóta lett újra érezhető. Az újjászületett orosz nagyhatalom félelmetesebb, mint volt valaha. Ellene csak az összes dunai országok szövetsége lehet hathatós védelem. Ezt a szövetezést a magyarság nélkül nem lehet állandóvá tenni. „Ha fajunk ebből a szemszögből nézi a történelem folyamatát, — írja Hegedüs könyvében, — akkor nemcsak Kossuth Lajos csillag-látásait érti meg... hanem a Multból nagy tanulságokat menthet át a Jövendőnek, saját politikai léte s a magyar nemzedékek fönnmaradása érdekében.“

Segítsen saját magát az ifjuság.

Írta: Orbán Endre.

Az elmúlt napokban az egyik helyi nagy fűszerüzlet vezetőjével társalogtam. Közben bejött három fiatalember. Bemutatkoztak: vidékről feljött egyetemi hallgatók voltak. Az egyik szilvaizet, a másik sajtot, a harmadik almát kínált megvételre. Nem sok szerencsével jártak, mert az üzlet ezeket a cikkeket már mind beszerezte. Később az üzletvezető elmondta, hogy hasonló esetek nap-nap után fordulnak elő. A faluból az egyetemre kerülő ifjak kevés pénzt tudnak magukkal hozni otthonról, ami helyett terményeiket próbálják értékesíteni, hogy abból tudják magukat fenntartani és tanulási költségeiket fedezni.

Az elmúlt évek alatt még támaszkodhattak a különböző diák-segélyezésekre a vidéki fiúk, de a segélyezésekre begyűlő pénzdományok évről-évre csökkennek; a magyar társadalom — különösen a középosztály — jövedelme mind jobban és jobban apad, közcélokra mind kevesebbet és kevesebbet tud juttatni. Ehez hozzájárult természetesen az is, hogy az állam sok magyar tisztviselőt tett ki az állásából, úgyhogy akik eddig szintén hozzájárultak a segélynyújtáshoz, ma már azok is szinte segélyekre szorulnak.

Van itt nálunk, városunkban a kat. férfiak és egyetemi hallgatók körében egy egyesület: a Szent Vince Konferencia, létezéséről a városban nagyon kevesen tudnak. Ennek a konferenciának tagjai ellenben annál többet tudnak a nyomorba-jutottakról. A konferencia célja: felkutatni a szegényeket és mindenben támogatni, segíteni őket. Ez a konferencia tudna beszámolni arról, hogy az utóbbi években hányan és hányan kerültek nyomorba olyanok, akik azelőtt jómódú tisztviselők, tanítók, stb. voltak.

Nagyrészen a mai egyetemi hallgatók közül kerülnek ki jövő társadalmunk vezetői, mivel erre felkészültségük és helyzetük egyaránt determinálja. Így a saját sorsukon is ők maguk kell hogy segítsenek s nem várhatják azt másoktól, az egyházaktól, vagy társadalmi adakozásoktól, mert ezek ereje nagyon is véges. Ma meglévő intézményeink egy bizonyos számú intellektuálnak tudnak ugyan állást juttatni, de ez kevés szám ahhoz képest, amennyien az egyetemekre iratkoznak. Ha minél többen járnak az egyetemre és más főiskolákra, ez csak örvendetes jelenség, mert nem szabad engednünk, hogy kultúrában és tehát végzettségben is hanyatlás mutakozzék sorainkban, de az iffunak, mikor az egyetemre beiratkozik, kell számolnia azzal, hogy kint az életben esetleg egész mással fog foglalkozni, mint amire diplomát szerzett.

Azok a pályák, ahol saját erőnkre támaszkodva szabadon foglalkozhatunk, ahol a megélhetést magunknak biztosíthatjuk: a földművelés, az ipar és a kereskedelem. Az egyetemi ifjuságnak nem szabad úgy gondolkodni, hogy: kijárom az egyetemet ezzel vagy azzal a segéllyel, hogy otthonról kapok ennyit és ennyit, a Magyar Párttól ennyit, stb., ez elég éppen ahhoz, hogy tanulmányaimat be-

végeztem s azután valami állást csak kapok. Ezzel a felfogással szakítani kell. Már az egyetemi évek alatt valami olyasminnek kell nekikezdeni, ami ezekre az új lehetőségekre előkészít, megedz, alkalmassá tesz. Olyasmivel kell foglalkoznia, hogy ne támaszkodjék egyházaink internátusaira, a diáksegélyekre, hanem maga teremtsen elő magának, ha nem is a tanuláshoz szükséges pénzt, de a megélhetésre szükségeset minden esetre.

És ezt meg is lehet csinálni, csak egy táborba kell tömörülnünk és összetartanunk!

Felesleges, hogy példák után külföldre menjünk és azt nézzük, hogy hogyan segít magán a felvidéki magyar diákság, vagy az ukrán diákok hogyan tömörültek szövetkezetekbe, hogy egész népük gazdasági életét megújítsák. Mondom, felesleges messzire mennünk, mert itt él, itt virágozik közvetlen szemünk előtt városunkban a kereskedelmi akadémisták „Mercur” szövetkezete. Már 1932 óta működik és évről-évre szebb eredményeket mutat fel. *Ez a szövetkezet megoldotta a diákság önszegélyzését: csináltak egy tejszarnokot, éttermet, vendéglőt magába foglaló szövetkezetet, ők szerzik be a konyhára szükséges dolgokat és így sikerült olyan jutányos áron kosztot adniok, hogy az összes akadémiai hallgatók oda mentek kosztolni. Emellett elérik azt is, hogy az a sok kosztpénz, amit eddig az ebéd- és vacsorán kívül cukrászdákban, tejszarnokokban költöttek el, mind hozzájuk folyik be s így ha olcsón is árulnak, mégis szép haszonra tesznek szert, ugy hogy több diáknak juttatnak ingyen kosztot, illetve munkaalkalmat (pl. piaci bevásárlás, éttermi felügyelet, kiszolgálás), hogy kosztját bármily csekély munkával is megszolgálja bármelyikük. Így ki van küszöbölve az ingyenes koszt, ami bármely formában legyen is adva, mégis bizonyos mértékben alárendeli az illetőt s így az önértékre károsan hat vissza.*

A szövetkezetet az éttermen és tejszarnokon kívül kibővítették szabó-, cipész- és borbélyműhellyel és így az elsőrendű szükségleteiket szövetkezeti úton tudják beszerezni. De nemcsak az iskolai évek terhe van így megkönnyítve, hanem egyuttal ráébred az összetartásban, az együttműködésben rejlő hatalmas erőre. Nemcsak szép szólamokat hallanak a tagok a szövetkezetekről, hanem azoknak jelentőségét mindjárt gyakorlatban is tapasztalják, megismerik a szolidarizmus elveit és így népüket az akadémia elvégzése után egy új gazdasági útra tudják vezetni.

Hasonló szövetkezeti megmozdulást kezdeményeztek a nyár folyamán Clujon a főiskolát végzett ifjak, mely szövetkezet első célja ilyen étterem és tejszarnok megteremtése: *ne forgácsolódjék szét az az igen számottevő összeg, amit a diákság különféle tejszarnokokban, bodegákban, vagy éttermekben elkölt, hanem összpontosuljon egy helyre és így el tudunk érni egy hatalmas diáksegélyezést.* Vagy nézzük azokat a diákokat, kiknek értékesíteni való, mezőgazdasági terményeik vannak. Nem kellene ezeknek értékesítésével kinlódjanak, hanem a szövetkezetbe vinnék, hol ellenértékképpen ellátást kapnának. Sőt tovább menve ez a szövetkezet behálózhatná az egész várost és a mezőgazdasági terményeket a város lakosai közt is érté-

kesíthetné és ezáltal mind több és több diáknak juttatna keresetet, a maga részére pedig hasznot.

Gondoljunk azokra az összegekre, amelyeket segély címen 17 év alatt a diákságnak kiosztottak. *Ha azok az összegek mind egy helyre kerültek volna, egy hatalmas vállalatot lehetett volna alapítani, mely lehetővé tette volna a végzett ifjak elhelyezését.* Annyi rengeteg tőke nem prédálódtott volna el visszaterítés nélkül.

Ez a szövetkezet a megalakulás felé közeledik. Mindenik diáknak kötelessége azt támogatni, onnan vásárolni, ott étkezni, mert ezáltal saját magát is támogatja, saját magának is hasznot hoz. Ezt a szövetkezetet külön ki lehet bővíteni közös beszerző szövetkezettel is. Szerezzük be együttesen ruhaneműinket, cipőinket.

Természetesen ez a diákmenza és a diákok kölcsönös segítése (munka kosztért, stb), a szövetkezetnek csak a legközvetlenebb célját és eszközeit jelzi, de ezen kívül, illetve ennek kapcsán még tág és reális lehetőségek nyílnak meg előttünk, melyek mindegyikének lényege, hogy *anyagi áldozatok nélkül, csupán csak az önfegyelmzés és az öntudat erejével is sokat, rengeteget tehetünk magunkért és társainkért.*

A magyar főiskolások helyzetének javítását csak azért említettük közvetlen célként, mert ma ez az egész erdélyi magyar társadalom legegésztőbb problémája és — anyagi szempontból — egyik legnagyobb terhe. Ha elgondolásaink valóra válhatnának, akkor nemcsak hogy széles társadalmi rétegek mentesülnének a segélyadásnak — legalább is anyagilag — terhes gondja alól (ami által közvetlen célunkat el is értük), hanem céltudatos munkába állíthatnánk a főiskolás és végzett ifjuságunk minden egyes öntudatos tagját.

A figyelmes és jószándéku olvasót sietünk megnyugtatni, hogy nem a régi szőlők új trombitáját fujtuk meg, nem jelszavakkal ágyuzzuk a közvéleményt, hanem reális alapon álló és reális alapon ellenőrizhető szövetkezetet készítünk elő. Azt kérjük, hogy azt a pénzt, amit amugyis mindenki kiadna külözöhetetlen szükségleti cikkekre, azt lehetőleg közös beszerzéseink útján használja fel, vagy ha a szükséges cikket szövetkezetünk állítaná elő, azt tőlünk vegye meg, amennyiben szövetkezetünk azt piaci árban és minőségben nyújtaná.

Megszervezetlenségünk folytán rengeteg pénzt adunk ki elsőrendű szükségleti célokra, úgy hogy az közösségünk szempontjából véglegesen elveszettnek mondható s ezt kell helyettesíteni segélyadományokkal. Míg megszervezkedve, minden vásárlásunk, minden kiadott lejünk egy segélynyújtást jelent, részint önmagunk, részint közösségünk szempontjából — külön anyagi áldozat nélkül.

Elgondolásunk és célunk senkinek érdekeit nem keresztezi — akit nem a profitéség hajt — mert hiszen ha valamikor annyi műhelyünk és üzletünk is lenne, hogy azok közönségünket teljesen el is tudnák látni, ezekben annyi iparost, kereskedőt és szellemi munkást tudnánk elhelyezni, hogy számuk mindenesetre meghaladná a ma elhelyezkedettek számát nemcsak számban, de még inkább az elhelyezkedés biztosságának tekintetében.

Mérnökök kérdései.*

Irta : Brandt József.

Megbízásom, hogy a mérnökök szempontjaiból hozzászóljak a végzett fiatalság kérdéseéhez. Ebben a rövid írásban csak pár kérdést tennék fel, nem általános mérnöki, de kizárólag kisebbségi szempontból figyelve azokat. Ezzel a kérdéssel a legszorosabb összefüggésben állanak a tanulmányok és a képesítés megszerzésének útjai is — előzőleg tehát szeretném kifejezni nézeteimet erre vonatkozólag.

Állami, közhatósági valamint román pénzcsoportok vállalatainál kisebbségi alkalmazottak elhelyezkedése lehetetlenné lett. A leghatározottabban szeretnék állástfoglalni a külföldi diplomák ellen, mert ez az elhelyezkedést minden téren még jobban megnehezíti. *Ma nemcsak fényűzés, de lelkiismeretlen felelőtlenség külföldi diplomák után törekedni és különösképen indokolatlan a magyarországi egyetemek felé vonzódás.*

A magyarországi egyetemekre özönlés másfél évtizeden keresztül megfosztotta az utódállamok magyarságát vezető középosztályától. Kiáradó egyetemi ifjúságunkat az egyetemi bajtársi egyesületek nemcsak helytelen nemzeti szempontokkal látták el, de sokszor kimondottan kompromittálva őket, visszajutásukat tették lehetetlenné.

A budapesti mérnöki diplomát, melyet pl. Amerika egyetemi hivatalos kimutatásaiban a zürichi-i híres műegyetemével egyenrangon elismer, — Románia a viszonyossági elv alapján nem hajlandó elismerni, nosztrifikálni.

Az említettek alapján a leghatározottabban szeretném visszatartani az erdélyi fiatalságot a magyarországi egyetemek látogatásától és úgy gondolom, hogy mindazok, kiknek a romániai magyarság léte, egysége és gazdasági ereje fontos, — osztják felfogásomat.

Ellenem vehetik, hogy az itthoni kismultu egyetemek kiképzése nem lesz a legalaposabb. Erre vonatkozólag nincsen elegendő tapasztalom, de mégis biztos vagyok, hogy a honi műegyetemek is teljesen megfelelő előképzettséget nyújtanak. Tapasztalataim különben is azt mutatják, hogy a leglenézettebb külföldi egyetemek is adnak olyan alapot, mely feltétlenül elegendő a jórészt egyéni képességektől és akarattól függő továbbképzésre.

Azt a fényűzést, hogy a tudományokat önmagukért műveljük, — mi erdélyi magyarok egyelőre nem engedhetjük meg magunknak. Elhelyezkedés szempontjából pedig a belöldi diploma mérhetetlen előnyben van bármely külföldi felett.

A jelenlegi elhelyezkedési lehetőségeket illetően közismert, bár részleges statisztikai adatokkal szolgált a közelmúltban Vaida Sándor és tényleg ha a romániai kisebbségi tőkecsoportok vállalatait nézzük, megállapíthatjuk, hogy ezek mind a mai napig igyekeztek kisebb-

* A mérnökök kérdéseivel lapunkban legelőször foglalkozunk. Szeretnénk, ha alábbi átfogó cikknek minél szélesebb visszhangja lenne. Hozzászólásokat úgy egyes kérdéseire, mint szempontjaira nézve készséggel közlünk.

ségi alkalmazottakat foglalkoztatni. A vállalatoknak ez a ténykedése a vállalat saját érdekeit is szolgálta, hiszen közismert tény, hogy kisebbségi alkalmazott a szervezett többségekkel szemben kisebb igényű és születési hibáját igyekezetével pótolja.

A vámhatárok lezárása és a szigorú kontingentálás egyes iparágaknak különösen pl. a textiliparnak olyan fejlődési lehetőségeket biztosított, hogy képzett szakemberekben kereslet mutatkozik. Ezzel szemben, mondjuk, még a következő évtized folyamán, az állami és közhatósági, többségi intézmények és vállalatok a honi két műegyetem termelését teljes mértékben felveszik, — olyannyira, hogy kisebbségi vállalat nem is képes hozzájutni hazai diplomával rendelkező többségi mérnökhöz. Ez az állapot azonban csak ideiglenes és mihelyt a nemzeti munkavédelmi törvények erélyesebb alkalmazása életbe lép — a többségi diplomások lehetőségeinek növekedésével — a kisebbségi vállalatok is feladják a küzdelmet az országos áramlattal szemben. Ellenben elhelyezkedési lehetőségek nyílnak a kisiparban, az e téren elérhető legjobb eredményeket vállalkozások igazolják.

A kisipar is befektetést igényel, de már kisebb tőkével életerős vállalkozásokba lehet kezdeni. A piac és a technikai berendezési vállalatok szükségleteit figyelve találunk cikkeket, melyek gyártására berendezkedni érdemes és hasznos volna.

Félreértés ne legyen! Kisiparról beszéltem és a boldogulást csak úgy értem, ha szükség esetén a mérnök ur maga is hajlandó szerszámot fogni vagy a gép mellé állani, — mérnöki józansággal tartózkodva a „kapitálizálástól“. Gyakorlat, tájékozottság, kereskedői szellem feltétlenül elmaradhatatlanok a józanság mellett. Az életlehetőségek ilyen kihasználása általános kisebbségi szempontból is ideális lenne. Kialakulnának olyan kis egységek, melyek igen kis rezsivel termelőképesek volnának, melyeknek semmi érdekösszettközésük nem lenne a nagyobb vállalatokkal, — sőt életképes együttműködés is kialakulhatna közöttük. Kis egységek, melyek kiesnek a támadások pergőtüzéből. Ismétlem, általános kisebbségi szempontból felbecsülhetetlen nagy értéket tulajdonítanak ennek az áramlatnak, mely a kis és háziipar megerősödést szolgálja.

Ha ugyanis a mai legifjabb iparosgenerációt figyeljük, — mely iskoláztatásának elemi hiányai miatt tudatlanságban marad, a kor-szellem hatása alatt pedig komolytalan, meggyőződés és felelősség érzet nélküli, — komoly kétségeink támadnak iparunk jövőjét illetőleg.

A szervezethez és a szervezkedés kérdésére rátérve szervezkedésünk többféle szempontból feltétlenül szükséges. Elsősorban is szükség van arra, hogy a diplomás, elhelyezkedett és már bizonyos tapasztalattal rendelkező tagokkal szövet alakítsunk ki, mely a pályaválasztásban segédkezet nyújtson a középiskolákból kikerülő fiataloknak. Közismert tény, hogy a középiskolák a mai végtelenen nehéz időben nem tudnak eleget tenni annak a feladatnak, hogy a tanuló ifjúságot adottságai szempontjából rostálják meg és ennek megfelelően képezzék, irányítsák. Nem volna szabad a pályaválaszt-

tást egy többé-kevésbé éretlen gyermekemberre — vagy a mai lehetőségekkel szemben még gyakran tájékozatlan szülőkre bízni.

A család és az egyén szabadságába beavatkozni nem lehet, de módot kellene adnunk, szervezetet kellene teremtsünk, mely tanácsaival a pályaválasztó fiatalságnak készséggel rendelkezésére áll. Testületet, mely hajlandó volna a súlyosan terhelt középiskolák mellett, — ezeknek hozzájárulásával természetesen — a felsőbb éves fiatalság kiválasztására, irányítására és előképzésére.

Szükséges a szervezkedés a diplomások továbbképzése szempontjából is, — könyvtárak és szakirodalom közös alapon való biztosításával, előadás- és tanulmányorozatokkal fenntartott állandó munkaprogrammal. Ez a szervezkedés, a mérnöki tudást növelve a kisebbségi mérnökök árfolyamának emelkedésére is vezetne.

A szervezkedés egy már fejlettebb fokán látnám aztán kiépítendőnek a magyar iparosostájjal való kapcsolat felvételét, az előbb említett hiányokat pótoló továbbképzés kézbevétele. E kérdés megoldása a mérnökök sajátos erdélyi feladata. Viszont ilyen mérnökök nevelése az Erdélyi Fiatalok egyik munkaprogramja lehetne.

KORUNK ARCÁHOZ

Vegyes érzéseket

keltett bennünk az a tanulmány, amit az erdélyi magyar falu-munkáról Venczel József írt (Erd. Múzeum XI. 1935. 7—9. sz.) A közlésre szánt dolgozatok átlagos legnagyobb terjedelmét épen kétszeresen fölülmuló (két ives) tanulmány először örvendetes meglepetést okozott. Adatgyűjtése meglehetősen alapos, feldolgozása áttekinthető. Venczelnek eddigi írásai után az elmélyülés jeleit mutatja. Meg nem állva olyan apró tudománytalanság mellett, hogy pl. a felsorolásnál a Majláth-kör munkáját ott is legelőször említi, ahol azt 2—3 más főiskolai egyesület munkája időrendben megelőzte, — pusztán egy súlyosabb jellegű tárgyi tévedést kell kiigazítanunk. Nem áll az, hogy tudományos falumunkánk 1933-ban megszünt volna. Kellő utánjárással meggyőződhetett volna, hogy az azóta is folyik.

A „Hiányok és Teendők“ c. befejezőrészében „A jól kiképzett eszmei vonalvezetés és a gyakorlati teljesítmény között levő nagy különbség“ áthidalására tett indítványokat. Itt sajnos elfeledkezik a tudományos kötelezettségről, amikor javaslatainál egy szóval sem írja meg, hogy *annak lényege: az Erdélyi Fiatalok indítványa volt*, amellyel 1932-ben a falu-munka egységes ifjúsági munkaközösségét óhajtotta kiépíteni. Ezeket a gondolatokat szó nélkül kisajátítani legkevesebb Venczel Józsefnek van joga. Hiszen ha a gyakorlati munka hiányainak leírása helyett azok oknyomozását is meg merte volna írni, úgy elsősorban arra a kérdésre kellett volna felelnie, miért s kiért nem sikerült egészében az az az elgondolás, melyet 3 év után forrásidézés nélkül ő is magáévá tett? Ezzel a kérdéssel való őszinte, becsületes és nyilvános szembenézés Venczel Józsefnek kötelessége. Enélkül megcáfolhatta tavaszi cikkének tudatlanságot mutató látszatát, de nem cáfolta meg rosszhiszeműségét. — Mi pedig nagyon szeretnénk, ha Venczel József ezt a látszatot is meg tudná cáfolni.

A Szegedi Fiatalok.

Irta : Dr. Buday György.

A Szegedi Fiatalok immár több, mint félévtizedes munkássága nem teljesen ösmeretlen a magyar közönség előtt. Aki azonban kívülről nézi ezeket a törekvéseket, aligha látja egészen világosan, hogy milyen szerves szükségszerűség köti össze a Szegedi Fiatalok tanyai agrársettlement mozgalmát, társadalompolitikai Kollégiumát, Erdélyi Kollégiumát és Művészeti Kollégiumát. Ezek a különféle munkaágak különböző időben, de szükségszerű sorrendben jelentkeztek és jutottak a Szegedi Fiatalok munkájának gyújtópontjába, megtermékenyítvén és reálisabbá tévén azt a munkát, mely végül is a legjelentékenyebbé nőtte ki magát: a Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiumának munkáját.

A „Szegedi Fiatalok“ legelső jelentkezése 1928 elején történt, mikor még meglehetősen szűk körben, de nagy port felvert vitaestéinken a magyar Alföld népének problémáit gyűjtöttük egybe. Az itt még meglehetősen rendszertelenül elmondott megdöbbentő adatok nyilvánosságra hozatala által, amit az egész magyar sajtó élénken kommentált, a szociális tartalmu magyarságért ténylegesen dolgozó új nemzedék sorában történetileg az elsők közé kerültünk. De nem elégedve meg a pusztán tények segélyt kiáltó hangjának minél szélesebb körbe eljuttatásával, a „társadalmi lelkiismeret“ ébresztgetésével, közvetlen munkába is kezdünk és nem várva meg az esetleges intézményes és hivatalos megoldásokat, mi magunk szerveztük meg a *tanyai agrár-settlement* gyakorlati szociális munkáját. Az úgynevezett „kiszállások“ során — több szárat rendeztünk pár év alatt — hosszabb-rövidebb ideig együtt éltünk a tanyak és falvak szegénységével és emellett, hogy lehető teljes érzelmi kapcsolatba kerültünk a többnyire szinmagyar, elhanyagolt és kizsákmányolt népéletével, erőnktől telhetőleg felvilágosítással, ismeretterjesztéssel és konkrétan is segítségére voltunk. (Támogatás nélkül, vasúti kedvezmény nélkül, bizony csak a magunk igen szűkös keresetere utalva. Szemben harcolva a magyar középosztály akkor e tekintetben meglehetősen egységes és ellentétes törekvésű táborával.)

Ezen a helyen ma nem feladatom ismertetni azt a vonalat, melyen mi szegedi fiatalok saját magunk deklasszáladásának és a magyar nép nagy tömegei szomorú sorsának azonosságát felismertük és egyetlen hivatásunknak a közös munkát vállaltuk. Ez az ideológiai fejlődés talán csak abban tért el a magyar fiatalság velünk együtt induló élcsapatainak fejlődésétől, hogy nem a nagyváros-élszigeteltségében, pusztán teoretikus megfontolások alapján következett be, hanem a legkétségbeejtőbb és legfélelmetesebb személyes élmények és közvetlen találkozások hatására alakult ki, még pedig kollektíve, az egész csoportban szinte egyszerre. Ezért nem törölhető ki új eszmearamlatok divatbajóttával egyikünknek sem

életéből, sem alkotásaiból. A serdülő kornak azok a rémképei ezek a találkozások a magyar paraszt és munkás mai igazi helyzetével, amelyek a késő öregkorig ébren tartják a fantázia és a lelkiismeret megnyilatkozását. Az elképesztő élmények hatása alatt az egész magyar kérdés tudományos megvizsgálásához kezdtünk és gazdaságpolitikai kollegiumunknak egy esztendő munkája éppen arra irányult, hogy felfedje a világ mai gazdálkodásának gyökérproblémáit s ennek keretében megtalálja az egészségesebb strukturájú magyar jövőnek a formáját. E terv elkészítésénél ismét hívek maradtunk a tényleges helyzetadta reális lehetőségekhez, de számításaink a mai magyar rendszerben még így is egyelőre utópisztikusnak tetszenek. Így lett mozgalmunk során gyakorlati szociális cselekvésből. néphivatalból — tudomány: szociográfia, gazdaságpolitika, karakterológia és folklóre.

A tanyái munka során két mozzanatot az, amelyre ezen a helyen különösebben figyelmeztetni kell. Az egyik: a mozgalmunk megindulása óta, a kiszállások keretében rendezett előadások módszere. E műsoros előadásokat többnyire a különféle nehézségek árán megszerzett iskola, társadalmi kör nagyobb termében vagy szabad ég alatt rendeztük. Legtöbbnyire délután 2 órakor kezdtünk és este 7-ig vagy még tovább is eltartottak. A műsor összeválogatása gondos kísérleti alapon történt, célja volt, hogy ugyanakkor, amikor valóságos és igaz ismereteket kendőzetlenül közöl, az ilyesmíhez hozzá nem szoktatott parasztközönség érdeklődését állandóan ébren tartsa és társadalmi státusának öntudatosítását is célzó művészettel, irodalommal fokozzuk. Az első előadás például mindig valamilyen aktuális, a napi étellel összefüggő gazdasági tárgyú volt, a búza világhelyzete, a tervszerű gazdálkodás lehetőségei, a mezőgazdasági gépek fejlődése, a háború utáni gazdasági elzárkozás okai és hatása a magyar mezőgazdaságra, az ipar és kereskedelem viszonya a társadalmi szervezetben, termelési és értékesítési adatok stb. Lehetőleg mindig vetített képekkel vagy másképpen illusztrált előadást is tartottunk vagy a fentti kérdésekről vagy azokon túl a történelemből (pl. egykori magyarok, az illető tanya vagy falu népének élete az őskorban, ami tanulságos párhuzamra adott sokszor alkalmat, fáraók és rabszolgák élete és halála) vagy pl. a békési tanyacsoport életéből felvett képek bemutatása egy másik tanyacsoportban és viszont, magyar földrajz, telepedéstörténet. Mindezeket, ha legnépszerűbb formában is, de a legújabb tudományos kutatások módszerével tártuk fel, a történelemben például alapul véve az új magyar történetírás hatalmas korpuszeit. Más vidékek népművészetének, népzenejének bemutatásával alkalom nyílt a helyi sajátosságok felismeretésére és ily módon etnográfus munkatársaink gyűjtőmunkájának jószándékkal való megkönnyítésére. A műsoroknak talán legjobban kedvelt része az egyes tudományos számok közé ékelte irodalmi alkotások előadása volt. Művész- és íróemberek lévén jórésztben, különös izgalommal töltött el bennünket az a határozott felismerés, hogy a legkevésbé sem bolygatott néprétegekben igenis visszhangra talál az a művészet, amelyiknek a gyökerei ebbe az életbe belenyul-

nak. Első kellemes meglepődésünk hatásaként valósággal kísérleteket hajtottunk végre azokon a helyeken, ahová ismételtén módunk volt kijárni. Nemcsak a népi gyökerű írók (Móricz Zsigmond, Kodolányi János, Szabó Dezső, Tamási Áron és mások) alkotásait olvastuk fel, rendszeresen, sokszor írni olvasni nem tudó, olvasásra pedig magát igazán rá nem szánó magyar parasztembereknek, hanem Befassítótól elkezdve Csokonain, Adyn, Juhász Gyulán, Bartalison, Szentimreiren keresztül Erdélyi József, Radnóti Miklós, Illyés Gyula, Szabó Lőrinc és József Attiláig a magyar költészet egészen tiszta vonalát mutatták be szavalóink. Természetes, hogy a Ludas Matyi, Jóka ördöge stb., Arany és Petőfi állandó népszerűségnek örvendő témánk volt. E közönség-pszichológiai meglepő tapasztalatok során egyre világosabban éreztük, hogy milyen fantasztikus, új lehetőségek és új területeink volnának megnyithatók a magyar íróknak, a magyar írásnak és könyvnek — nem is a messzi földön, hanem itt, a magyar nép lelkében.

A másik — e helyen szintén figyelemreméltó — momentum az, hogy a tanyai néppel és a munkássággal való huzamos és elhatározó szolidaritássá, azonossággá mélyült kapcsolat döntően inspirálta a mozgalom művésztageit, akik kezdettől fogva valami belső ösztön hajtására a legerősebben vették ki részüket a mozgalom irányításából.

A mozgalomban résztvevő írók, művészek, színházi rendezők, publicisták, etnológusok és szociológusok körében természetesen alakult ki egy, a gyakorlati szociális munkában megedződött és öntudatosult szűkebb munkaközösség megalakításának a szüksége, melynek keretében önálló kiadványsorozat, népművészeti publikációk, kiállítások és előadások rendezése útján módjuk nyílik a közös hitvallásnak művészi kifejezésére. Ez a szervezet, mely tulajdonképpen az agrár-settlement munkában kiképzett fiatalság élcsapatának teremtő szövetsége: a Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiuma.

A Művészeti Kollégium végzi el 1931 vége óta a tanyai munka értékelését, amikor annak eredményeit feloldja és kifejezi a korszerű szellem eszközeivel. Ez a tény viszont sajátosan megkülönböztető kollektív és népi jelleget ad, nemcsak a Kollégium szervezetének, hanem minden alkotásának is. Talán legjellemzőbb ebből a szempontból az a már tíz kötetet számláló kiadványsorozat, mely magyar és modern köntösben sorba veszi azokat a problémákat, vagy azokat az élményeket, melyek a magyar szellem vagy a nép atmoszférájában adódnak. A termelő művészek és írók alkotásait éppúgy jellemzi az egy, kollektív, népi közösségből fakadtság, mint ahogy a szociális esztétika és szociális értékelés jellemzi az esszéistákat. Ennek a közösségnek egyik tagja hallatlan energiával kísérletezik a modern drámai forma megteremtésén, két másik tagja gondolta el és valósította meg az első magyar szabadteri tömegjátékok kísérletét a szegedi Ember tragédiája előadásával. A művészeti Kollégium kiadásában megjelent és immár ötödik évfolyamába lépő Szegedi Kiskalendáriumok az első publikációi a valódi szegedi és környéki népi énekeknek. A magyar parasztlélek újszerű és igazibb

megvilágítása pedig úgy művészi, mint karakterológiai téren a Művészeti Kollégium több tagjának legbensőbb ügye. Felhasználja a Kollégium a tanyai helyzet feltárására és annak megváltoztatására irányuló propagandájában a modern fotóművészet eszközeit is, amennyiben nagy képanyagban állítja szembe a városi gazdagság életmódját a tanyai szegénység vergődéseivel. Tisztában van azzal is, hogy újáteremtő, strukturális változást csakis a múlt és az adott helyzet alapos és analitikus vizsgálata után lehet megvalósítani és éppen ezért az elmúlt év folyamán nagyszabású városismertető tanfolyama keretében revideálta Szeged és környékének történetét, gazdálkodását és egész szellemi életét.

E rövid és szükségképpen nagyon vázlatos áttekintésből sem maradhat ki a Szegedi Fiatalok erdélyi kollégiumának ismertetése. A mozgalom több tagja erdélyi vagy székely származású lévén, állandó, külön közösséget is létesített e kollégium keretében az Erdellyel és a fiatal erdélyiekkel való szellemi együttműködés ébrentartására. Az erdélyi kollégium tagjai figyelemmel kísérik az erdélyi román és szász kultúrtörökvéseket is és ezeket publicisztikailag feldolgozzák: ezzel lévén hívségesek a szegedi fiatalok alapjellemonásához, mely a reális alapról és lehetőségekről meg nem feledkezve, szigorú kritikával és önkritikával foglalkozik olyan „utópiákkal“, mint a magyar népi szellem felszabadítása és egyenes, becsületes beállítás a megújult dunamedencei népek nagy gazdasági és történeti törvény által kikerülhetetlenül kötelező, szellemi és népi sajátosságokat tiszteletben tartó eljövendő egységbe.

FALU-MUNKA.

Az „Astra“ falu-munkája

Irtá: Sz. Szász István.

Az agrár jellegű Románia pártjait és egyesületeit a falukérdés égető problémája foglalkoztatja. Pártok és kulturális egyesületek igyekeznek kapcsolatokat keresni és kiépíteni az évszázados magányba zárkózott falvak lakosságával. A falu és annak szociális és közegészségügyi állapota és megjavítása ma minden politikai megmozdulás bázisa, a „baloldali“ megmozdulásoktól a szélső jobboldali Cuza — Goga és Vaszárda ideológiáját képviselő pártokig — kivétel nélkül Mihalache a nemzeti-paraszt állam dogmáit hirdeti. A különböző árnyalatu megmozdulások munkatáboraikon keresztül igyekeznek az erős falakkal körülzárt falvak lakóit meghódítani. Komoly politikai pártok zászlóikra irták a falvak és a parasztság széles rétegeinek megváltását.

A különböző politikai árnyalatu falumunkáktól eltérően politika mentes munkát Gusi professzoron kívül csak az Astra román kulturális egyesület végez. Minket erdélyi magyarokat ennek az egye-

sületnek az aktivitása kell érdekeljen, mivel az erdélyi magyar falvak problémáihoz hasonló megoldásokat igyekszik a felszínre hozni. S mert a magyar és román falvak megoldásra váró problémái kevés kivétellel ugyanazok.

Az Astra egyesület vezetősége abból a felfogásból indulva ki, hogy a falvak papsága és tanítósága tekintettel az állandó változó politikai helyzetre, mint elmozdítható elemek képtelenek az intenzív falu munkába bekapcsolódni — igyekszik a falvak lakóit az egyesület munkakörébe bevonni. *Vagyis nem az intelligenciát kell a falu újjászervezésébe bekapcsolni, hanem magát a fogékony falusi gazdát.* Az egyesület a Szokol mozgalom által eredményesen alkalmazott ügynevezett „kultur fertőzést” vezette be. Ennek a módszernek a sikere abban áll, hogy falvanként egy-két értelmesebb gazdát igyekeznek kellő oktatás mellett a falu akcióhoz kapcsolni és azok végzik a fatu újjáépítő munkáját.

A kultur fertőzés céljából a tél folyamán az Astra a helybeli mezőgazdasági kamarával karöltve ingyenes mezőgazdasági kurzusokat rendez. Mintegy husz kolozsmegyei községből 2—2 fiatalabb gazdát hívna meg a kurzusokon való részvételre. Természetesen a tanfolyamokon csak kellő komolyságot tanúsító és nős egyének vesznek részt. Ugyanis ezek már immunisok a városi légkör fertőzéseivel szemben. A kurzusok célja az, hogy a gazdáknak kell falu-kulturális kiképzést nyerniök és az előadásokon hallott megoldásokat kisebb kolektivitásukban is képesek legyenek gyakorlati uton megvalósítani. Jogi, közigazdasági, közegészségügyi és testnevelési kérdésekről tartanak szakemberek előadásokat.

Az egyesület vezetősége karöltve dolgozik a megyei gazdasági kamarával. Közös kiszállásokat végeznek és a szaktanfolyamok megrendezésében egymásnak kölcsönös segítséget nyújtanak. E téren máris eredményeket képesek felmutatni a talajviszonyoknak megfelelő gyümölcsstermelési akció sikerei révén.

A falvaknak lakossága vármegyeszerte szervezkedik. Az Astra felkeltette érdeklődésüket, a már „bedolgozott” falvak a szomszéd községekben kultúrelőadásokat rendeznek. Műsoros estélyek és különböző tárgyú előadások során igyekeznek a parasztelőadók a lakosság érdeklődését felkelteni. A vendéglátó falvak lakossága irigykedve hallgatja a hasonló sorsu, de már felvilágosodottabb előadók ismeretterjesztő előadásait. A paraszti gőg és az „én megmutatom” felfogás csodával határos munkát végez. A „vendégszereplés” után a vendéglátó falvak látogatást tesznek az Astra által bedolgozott falvakban. Az ottan látott eredmények az Astrával való kapcsolat keresését eredményezik.

Az Astra vezetősége a vármegye különböző részein propaganda sejteteket épített ki, melyek a szomszédos falvakkal való érintkezés folytán a nemes versengés által páratlan eredményeket képesek már is felmutatni.

A propaganda szolgálatában álló falvak lakói ma már a vasárnap délutánokat nem kocsmákban ivással és dorbézolással töltik el, hanem az idősebbek rádió hallgatással, olvasással vagy pedig kikép-

zett gazdatársuk vezetése mellett saját problémáik megoldásáról tárgyalnak. Az ifjabb generációk pedig kiépzett gazdaifjúk vezetésével mellett testedző gyakorlatokat végeznek.

Az Astra, miután felkeltette egy-egy falu érdeklődését, vasárnaponként helyszíni kiszállásokat végez a bedolgozandó falvakba. Szakelőadásokat tartanak az egyesület vezetői. A felfogás az, hogy minél kevesebb elméleti, annál több gyakorlati bemutatót kell tartani. A falvak lakossága utilitárista lelkületű, tehát elméleti előadásokkal egyáltalán nem éri be. Gyakorlati eredmények felmutatását várja. Ezt az egyesület a már bedolgozott falvakban mutatja be a lakosságnak. Az előadások nem tartanak tovább mint 15—20 percig. Az előadók a legkülönbözőbb falut érdeklő problémákat vetik fel. Lelki és materiális problémák kerülnek felszínre. Majd utána vita következik, melynek során a gazdák véleményüket nyilvánítják a hallottakról.

A falvak elszigetelődése megszűnik. A kulturális kapcsolatok folytán a kulturális folytonosság pedig biztos alapokra helyezkedik. Az Astra egyesület helyi csoportja kitűnő elnökét, *Hajteganu Gyula* orvosprofesszort, volt minisztert kerestük fel, aki az egyesület jelenlegi állapotáról nyilatkozott.

— Az eredmények minden téren kielégőek. Intenzív propagandát fejtünk ki közvetve és közvetlenül a falvak lakóinak körében. Falusi kulturcentrumokat építünk ki, *eddig mintegy 20 falunk van, melynek lakói már kultúrelőadásokat képesek rendezni.* Vasárnaponként rendezünk kiszállásokat, de csak eredményt felmutatni képes falvakba. Általában mi nem szervezünk, hanem a falvak lakói szervezkednek. A egyes nemzetiségi falvak lakói szintén örömmel csatlakoznak az Astra falu-munkájához. Vannak esetek, amikor a hallgatóságunk jelentékeny százalékát magyar nemzetiségű falusiak alkotják, ilyen esetekben természetesen harmónikus együttműködésre és a nemzetiségi gyűlölködés veszedelmére hívjuk fel a figyelmet.

Hajteganu professzortól megtudtuk azt is, hogy az egyesület a legnagyobb anyagi gondokkal küzd, az állam a segélyezést nagyon leredukálta. Az Astrának van két automobilja, amit még a régi jóidőkben szereztek be és a vezetőség áldozatkészsége teszi lehetővé a vasárnaponkénti kiszállásaihoz szükséges üzemanyag beszerzését.

A román falvakban intenzív munka folyik. A szász falvakban hasonló a helyzet. Egyedül az erdélyi magyar falvak lakosságával nem képes a magyar értelmiség kapcsolatot teremteni.

Az „Erdélyi Fiatalok“ a kisebbségi magyarság minden irányu érdekeiért küzd. Szerezzünk a lapnak előfizető barátokat.

Az esetleg hiányzó számokat kiadóhivatalunk szívesen megküldi azoknak az előfizetőknek, akik előfizetésüket rendezik.

A romániai német ifjuság munkatáborában.

Irta : Márkó József

Amióta az eddig szétszórta élő romániai német ifjuság a Jugendbund-ba tömörült, törekvéseinek tengelyévé az ifjuság szellemi és erkölcsi nevelésének iskolájává a munkatábort avatta, mellyel a közösség önkéntes szolgálatának erkölcsi parancsát oltja be tagjaiba.

A nyáron résztvettem munka-táborozásukon, mely a Tárnava mare-i Copşa Mare községben folyt le. A községet átfutó kis patak áradásaival óriási károkat szokott tenni, ezért a szász többség és a hatóságok közösen kérték meg a német ifjusági központot, hogy idehozza munkatáborát. Önkéntes jelentkezés alapján szept. 22-én 22 fiú és 12 leány gyült össze, beszarábiai, bánáti, erdélyi németek, főiskolások, iparosok, kereskedők, földmivesek, papok, egy technikus és egy orvos.

A munkatábor napirendje szerint reggel 5-kor volt a felkelés, utána tornászás, 6-kor reggeli, 7 órakor kezdődött a munka a technikus irányítása mellett, természetesen s folytatódott a tízórai rövid szünet után d. u. 2-ig. Az ebéd utáni órákat 5-ig tetszés szerint tölthették el, akkor előadásokat hallgattunk, amelyen a helybeli pap a falu-történetet ismertette, stb. Este viszont ismerkedés volt, ki-ki elmondta nevét, foglalkozását.

Mindenki számára nagy élmény volt a munkatábor. A városi fiúk a testi munka szokatlan, de később felfrissítő újdonságát élvezték, a falusiak a városi fiúk társaságát, mondanivalóit. Az eleinte közönyös falu érdeklődése is naponra fokozódott, egyre többen jöttek ki, eleinte csak nézni, később segíteni, később már szomszédságonként felvonult az egész falu. És dolgozott a falú és a város vidám énekszó mellett, együtt.

A Kozd--patak a gyülekezet völgyét állandó elöntéseivel mocsarassá és nedvessé tette. Ennek következtében a nemes fűvek teljesen kivesztek és a kapott takarmány csekély értéket képviselt, mivel kevés a takarmány tápértéke. Ez a tény az állatállomány leromlását vonta maga után.

A több mint 14 napos munkatábor a terület egyrészt lecsapolta. A lecsapolás 2500 m. hosszú, 2.5 m² keresztmetszetű árok húzásából állott. Így 6250 m² hánytak ki. A munkát 2155 munkanap alatt végezték el. Egy munkanap a gyülekezetnek 15.60 lejbe került. Ezt az összeget azonban a gyülekezet nem készpénzben, hanem élelmiszerben szolgáltatotta, amit az egyes gazdaságok fölőlslegéből el lehetett vonni. Azon kívül az élelmiszert piaci árban értékelték, mialatt falun sokkal olcsóbban lehet beszerezni.

Ha összeszámítjuk a kiadásokat, a következő képet kapjuk:

1. 2.155 munkanap 15.60 lejével	32.618 lej
2. A gyülekezet által végzett munka értéke	2 600 „
3. Szerszámok javítása és beszerzése	1.500 „

Összesen : 36.718 lej

A lecsapolott terület nagysága 120 hold. Az eddigi holdankénti évi széna- és sarjatermés értéke a helybeli lelkész számítása szerint: 570 lej volt, Szintén a helybeli lelkész számítása szerint ma, a lecsapolás után legkevesebb 4000 lej. A többlet-jövedelem holdanként 3420 lej. Az egész területre vonatkozólag a következő eredményt kapjuk:

1. Az egész terület mostani jövedelme (4000x120)	480.000 lej
2. Az egész terület eddigi jövedelme (570x12)	68.000 „
	Különbözet 411 600 lej

A 36.718 lej kiadással évi 411.600 lej jövedelem-többlet áll szemben.

Az erkölcsi és nevelői hatáson kívül gazdaságilag is ennyivel gazdagodott egy falú népe és így az egész népközösség a munkatábor munkája által!

„Hasznos Könyvtár“.

A brassói „Ágisz“ szövetkezet közművelődési szakosztálya, amely az Anyanyelvünk kiadásával és a Falú-monografiák tervével tette gazdaságilag kipróbált értékű nevét kulturálisan is jócsengésűvé, most „Hasznos könyvtár“ címen havonta megjelenő könyvecskékkel kapcsolódik bele a népnevelés munkájába, az eddigi hasonló célú mozgalmak kiegészítőjeként. Gazdasági, egészségügyi és közművelődési sorozatban felváltva hoz olyan hasznos ismereteket, amelyek első sorban a magyar falúnak, de azután minden magyar embernek nélkülözhetetlen és nagyon nélkülözött szellemi táplálékai. Az első szám meg is jelent már Bodor Kálmán: „A három holdas gazdának is meg kell élnie“ c. népszerű gazdasági műve. Kalotaszegi stílusu, modern címlap ad izléses köntöst a nyolcadrét alakú, 80 oldalas kis könyvnek, amelynek ára csak 5 lej.

Mi, akik a népnevelést a falú-munka kiszakíthatatlanul szerves részének tudjuk, örömmel üdvözöljük a Hasznos könyvtárat. Örvedetes, hogy — mint az a nyáron megjelent felhívásukból kitűnik — velünk azonosan látják irodalmunk és tömegkulturánk mai viszonyát „amig irodalmunk előre szárnyal, magára hagyatott köznépünk teljesen lemarad a kultúra szekeréről, ami által az irodalom olvasóközönsége is megfogy és sorvadásnak indul sajtó- és kulturális élet is“. „A közműveltségi színvonalat a tömegek színvonala jelenti, nem a kevesek szerencsés előszárnyalása“. „A nép nevelésével, oktatásával, testi-lelki egészségével állandóan és tervszerűen foglalkozni kell“. De örvedetes a közös munkatervből kitetsző tervszerűség is, amely gyakorlati tudnivalókat (a gazdálkodás, népegészségügy teréről) általános ismereteket (földrajz, fizika, technológia, stb.) ad és önmagunk ismeretén túl (népiség, vidékismeret, átértékelt történelem) nem feledkezik meg az egyittélő népek ismeretének, megismertetésének eddig népünk előtt teljesen elhanyagolt kötelességéről sem, s a románok és szászok művelődéstörténetével, népművészetével, irodalmával stb. részletesen

kíván foglalkozni. Mükedvelő szindarab-kiadásaival pedig a feltámadt keresletnek akar irodalmi kielégítést adni. Végül: igen életrevaló terjesztési ötlete van: társadalmi egyesületekhez és magánosokhoz fordul, hogy egy-egy falú számára fizessenek elő (legyenek falú-gazdái), s magánosok legyenek falú-gazdái a falunak, ahonnan elszármaztak. A nép és az intelligencia egyre táguló szakadékában ez a gondolat az intelligencia felelősségérzetéhez szól és neki utat is mutat. „Azt akarjuk, hogy kezdeményezésünk nyomán új kötelességérzet ébredjen föl a lelkekben.: Elég volt a terméketlen sóhajtozásokból, most jöjjön a termékeny munka“. Hisszük, hogy ebben a termékeny munkában elől fog járni, példát fog mutatni az az ifjúság, amely előljárt az önnevelésben és a népért való felelősség felébresztésében.

SZEMLE.

„Korunk egyik legfontosabb problémája“

cimen érdekes statisztikai összeállítást adott ki Gyomán Kner Imre. Az 1910 és 1930-as népszámlálások adatait összehasonlítván egymásmellé állítva, a társadalmi korosztályok létszámának lényeges eltolódását mutatja ki Magyarországon. Ha keresőképességnek a 15—54 éveseket veszi, ebben 1,090,720-al többen vannak ma, mint 1910-ben. De 1931-től lényeges apadás áll be, ekkor lépnek az életbe a háboruban születettek első, gyér létszámú csapatai, amivel csökken a kínálat óriási feszültsége. Viszont az a tény, hogy főként anyagi okok rengeteg nőt visznek kenyérkereső pályákra, ezeknek fölöslegét az 1910-es 22,446-ról 185,444-re emelte, aminek viszont a népesedés szempontjából vannak nagyon mély és következményei. Mindezekből azt a következtetést vonja le, hogy a korosztályoknak a divatos szembeállítás, egymásra uszítása felelőtlen és meggondolatlan dolog, mert ezeknek társadalmi és gazdasági szerepe egymást egészíti ki.

Egy felekezeti középiskola

tíz évjártáról az 1926—1934 között érettségizettekről érdekes adatokat gyűjtött egy ott végzett fiú. Ez idő alatt 254-en végeztek el a gimnáziumot, akik közül belföldön 191-en, külföldön 16-on tettek érettségit, míg 47-en nem érettségiztek. A főiskolákra mentek közül teológiára iratkozott 39 (végzett 24), tanárira 42 (12), orvosira 24 (3), jogra 61 (7), mérnöki 9 (5), gyógyszerész 8 (1). A zárójeles számok az illető szakon végzetteket jelzik. Megdöbbentő az aránytalanság a beiratkozások száma és a végzés között, a jogi, tanári és orvosi szomorúan vezet. Mi mást mutat ez, mint a helytelen pályaválasztást, amikor az illető sem a hajlamaival és képességeivel nincs tisztában, sem az egyes pályákon való kereslettel? Szükséges lenne, hogy a tanulmányi segélyeket csak a kereslet és szükséglet tudományosan megállapított mértéke szerint osszák ki, mert különben a magyar társadalom közadakozása hiába folyik szét.

Rákóczi dolgok.

I.

1903-ban írta az alábbiakat („Egy nagyvagyon átka.“) az alig 26 éves, de már mindent végzetesen látó fiatal **Ady Endre**:

„Ki csinálna e szittyá honnak agrárpolitikát, lehetne e kazárt ütve ruthént menteni a Schönborn-dominium tájain, úgy lenne-e sok minden, mint most van — ha szegény fejedelem önagyságának nem kell szaladnia lengyel határ felé? . . . Zöld erdő harmatát, piros csizmák nyomát hóval fődte be a tél. Szegény jó néhai urunk Rodostóban porlad, Népe régen kifáradt a kuruckodásban. Kedvvel, kedvetlenül odajár a majtényi síkra. A kuruc azóta azért használ fegyvert, hogy legyen mit lerakni. Kártevő Sándorék kiosztották szépen néhai nagyságos fejedelmünk népét. De csitt legyen erről. Ez az esztendő a Rákóczi esztendeje lesz. Igv hirdetik . . .“

„Micsoda dominium volt a Rákóczi-dominium! Akkor való értékben is sok milliárdot ér. Es micsoda nehéz fátuma lett ennek az országnak ez a nagy vagyron! Tellett ebből minden! Fidei komissumok a Károlyiaknak, Windischgraezteknek, Schönbornoknak stb... Tellett ebből minden. Atok tapad e nagy harácsoláshoz. Hogy, hogy ezt az átkot a te népednek kell cipelni nagyságos jó fejedelmi urunk...“

„Nemzetgazda, filozófus, historikus és szociologus legyen egy személyben, aki ki tudja számítani, micsoda csapás volt a Rákóczi-dominium szétharácsolása. Bámulatosan eszes, jó gazdák voltak a Rákóciak. Prototipusuk György, a váradi kapitány. De

eszes, jó gazda mind. Abban az időben voltaképpen csak ott volt kultura, ahol a Rákócziak voltak az urak. Francia tisztartók, tisztjeik voltak, akik értették a dolgukat. És bámulatos az az érettség, hogy a Rákóczi-dominium mindenik fokukszan az ipart és kereskedelmet valósággal dédelgették.“

„Hogy az iskolákat mint támogatják a Rákóczi országában — mert ország volt ez — arról beszél Sárospatak és a többi. A jobbágnak nem volt sehol jobb dolga, mint itt... — mi lett volna, ha ez a nagy vagyron Rákóczi kézen érte volna el sorsát: a tömegek kezére jutását. Az okos vezetés, altruizmus mennyi kincscsel növelhette volna a nemzeti vagyont! Micsoda ipar és kereskedelem fejlődik e dominium területén! Mennyi tündöklő és mennyi valószínű lehetőség!...“

„És a Rákóczi-vagyron megfojtója lett az országnak . . . a ruthén megfagyhat, fához nem juthat, nehogy csak ezer holdda is kevesebb legyen a Schönbornok erdős vadászterülete. Ami egyházi célra fordult a nagy vagyronból, az természetszerűen a bigottságot, süketséget és harcot szolgálta, a gazdasági károkról nem is szólva. Hát a többi idegen feudális úr, aki Rákóczi örökébe került? Hát a többi áruló és lakáj? Hát a Károlyiak és a többiek kormányozhatják-e másként a nemzeti kassinóból és a köztelekről ezt az országot? Sok fátumunk közül a Rákóczi-dominium lett a mi egyik legnagyobb fátumunk. Azután tudniillik, mikor szegény nagyságos fejedelmünknek libertas pénzre se tellett.“

„Azt mondják bizonynyal, hogy

És mennyi ilyen álom halt meg, amikor még minden erővel lehetett volna emberibb jövőt építeni egy elítélt népnek!... *D. L.* mindez levegőfalás. Pedig tovább is szabadna mennünk. Hirtelenében elsorolunk egy pár szükséglet, melynek enyhítése nélkül meg fogunk halni bizonyosan. Ipar és kereskedelem megteremtése, csatornázás, negyedik, ötödik, sőt hatodik egyetem, a magyar paraszt földéhsége, az 1848. XX. törvénycikk végrehajtása, a néptanítók és tisztviselők nyomorúsága. Talán elég ennyi. Ha a Rákóczi-vagyon jogos kézben, a hivatalos magyar állam kezén van csak egyötödében ma — e szükségeken mindent lehet enyhíteni!... „Ausztria segítségével eljutunk hamar oda, hogy a léghajból ki kell dobálnunk mindent, ha lezuhanni nem akarunk.“

„Átkot hozott reánk a Rákóczi-dominium, pedig tulajdonképpen való gazdái a nagy vagyonnal nem éltek vissza“

II.

A következőket pedig az ugyan-csak fiatal erdélyi látó Kós Károly írta 1912-ben („Erdély és a pesti közvélemény.“):

„1906-ban, tehát hat esztendeje csak, temették Rákóczi és Thököli hamvait. A temetést illetőleg az egész akciót vezető bizottságban erdélyiek is voltak, akik megemlékezvén arról, hogy Thököli és Rákóczi erdélyi fejedelmek is voltak, azt kérték, hoznák őket Törökországból Erdélyen keresztül haza, hogy egykori alattvalóik utódai saját hazájukban hajthas-

sák meg lobogóikat egykori apáik fejedelmének holtteste előtt. Ne feledjük, hogy Thököli és Rákóczi Erdély fejedelmek is voltak és éppen az adott szűrt nekik, mint szabadságharcosoknak.

De a bizottság elutasította ezt a javaslatot, azzal az indoklással, hogyha tetszik az erdélyieknek, jöjjenek Pestre gyászolni és az orsovai, sokkal hosszabb útvonalon hozták a holttesteket haza Erdély elkerülésével, sőt a rehabilitáló törvénycikkből szándékosan kihagyták a „fejedelem“ címet. Kommentár ehhez nem szükséges.“

* * *

Bocsássanak meg azok, akiknek fájni fog, hogy idehoztuk ezeket. De mi valljuk, hogy nekünk a múlt hibáin kell megtanulnunk a jövő felelősségét.

A két idézet két nagy seb s mind a kettőt Rákóczi szellemével ellenkező szellem ütötte. És mind a kettőből egy nép tragédiája látszik döbrentően. Egy népé, amely mindig idegen célok és mindig hazug jelszavak áldozata volt.

Az idegen udvar által, idegen célokért szétharácsolt magyar vagyonban ülő idegenek a maguk dolgát elvégezték. Nekik nem fájt, annyi bizonyos.

Ausztriával hát eljutottunk oda... És az erdélyi fejekben csodaszép, de szétfeszülő álom maradt csupán a nagy fátyla, amelyet Erdélyre szólóan akartak a Székelykő tetejére gyújtani, hogy világítson apáik utolsó fejedelmének útján, amíg megegyeszer végig vonul harcainak színhelyén.

Csillámok a homokban.

E cím alatt olyan régi iratokat ismertetünk, amelyek a hábruelőtti magyar életben, mintegy összeesően az Ady-Szabó-Móricz ideológiájával, a magyar nép elhagyottságára és bajaira mutatnak rá és általában a valóságos magyarságnak igazi belső problémáit, külszínességtől, hazugságoktól és önámításoktól mentesen tárgyalják. Mivel az ilyen írások sohasem találtak hivatalos megértésre, lehet, hogy negative vádolni is fognak. Mi nem a vádakért, hanem a tanulságokért ismertetjük őket, hogy tisztábban láthassunk, hogy igazabban cselekedhessünk.

Gazdasági kérdések Erdélyben — 123 évvel ezelőli. Szatsvai Sándornak, a Bécsi Magyar Kurír volt szerkesztőjének véleménye egy „*jól rendezett Hazai Ujság*“-ról, 1812-ben. Gazdasági dolgokat érintve, ezeket mondja:

„P. O. Egy háromszéki szegény albisi székelynek harmadikán 100 köből földi magyarója termett. Ez megérdemelné a dicséretet egy Hazai ujságban, mert egy örök emlékezetű bölcs fejedelmünk küldötte vala ezt a plántát, hogy a szűk helyre szorult sok nép szükségét ne szenvedjen. — Az eperfa szaporítás régi fejedelmi intézet Erdélyben. 25 esztendő alatt 100 millió eperfánk lehetne. Kötelet csinálhatnánk selyemből s nem vinnék ki mások pénzünket ezette; pedig az eperfának szaporítása és a selyembogarakkal való 6 heti bánás különben is nem sokat dolgozható gyermekmunka. Ennek módját s hasznát írja meg hát az ujságíró s a nem cselekedőket pirongassa meg. (Itt ugyan volna dolga az ujságírónak!) Csak az egy Kolozsvár városából 16 esztendő alatt több ment ki 60,000 jöfélé gyümölcsoltványnál. Itt még a nagyobb rangú dámák is gyümölcsfa szaporítók, hát még a gavallérok! Ez a hasznos dolog Európában sehol sem ment annyira, mint Erdélyben egy néhány esztendő alatt — mi lesz 10 esztendő alatt! az eféle hasznos szor-

galmatosságot egy újságból olvassák másutt. A székely regement juharcából mézet főző műhelye nagy előmenetellel folytatja munkáját s tavaly már mézet is árult. — Hogy itt s itt jó Posztócsináló — Swajtzer sajt készítő Műhely állott fel — hogy a Napraforgó Virág magvából már igen jó Olajat árulnak Kolozsvárt. — Ezeket s az efféléket egy jól rendelt Hazai Ujságból kellene olvasni . . .“

Vajjon nem lehetne ezekből tanulni valamit?! Vagy mindörökké terméketlenségre ítelt szó marad itt minden ilyen kísérlet? Az elmúlt 123 (tehát tizenkétszer a kértezett 10!), legalábbis, szomorúan bizonyítja ezt . . . d. L.

Az Elsodori faluról írja nekünk egy falusi legény: „Hosszú tizenhat év után hozzám is eljutott egy könyv, a Szabó Dezső Elsodort faluja... Minden egyes szava, s minden mondata a szívem legégőbb sebeibe markol... Látom a halált csont-pofájával reám vigyorogva, amint egy örvény felé rohanó fajt kaszál feltartóztatatlanul... Hallottam, hogy ezért a könyvért Szabó Dezsőt üldözték... De minden hiába. A magyarságnak nemzetéhez hűlen és önző rétege nem fog diadalmaskodni felette, mert Szabó Dezső a mienk, a falué és mi hallgatni fogunk az ő szavára.“ A levelet eljuttattuk Szabó Dezsőhöz.

FŐISKOLÁS ÉLET.

Helyzetkép a tanév elején. Néhány hét óta városunk élete megelégnkült A nyári pihenés után az egyetemi városba visszatért a diákság, hogy újult erővel hozzáfásson a munkához. Az utcákon egymásután fedezzük fel az ismerős arcokat. Hiába tekintünk azonban szét, új kollégákat alig találunk. — Hol vannak a gólyák? — döbben belénk a kérdés. Más évben az utcák, az internátusok az egyetem új polgárainak vidámságával voltak tele, akik bizakodó reménységgel indultak el a diploma megszerzése felé. Az idén alig lehet egy-két elsőéves egyetemi hallgatót látni. Az Anghelescu közoktatási rendszere megakadályozta a főgimnáziumot végzett ifjakat, hogy főiskolákra kerüljenek. Az idén állították vissza a középiskola VIII. osztályát, úgy hogy ez év júniusában a hetedik osztály már nem állhatott érettségire. Az érettségi vizsgán így csak azok jelentkeztek, akik a megelőző években az Anghelescu-féle érettségi áldozatai lettek s akiknek óriási többsége az idén is eredménytelenül próbáltak szerencsét. Azoknak, akik az érettségit sikeresen letették, az egyetemen újabb erőpróbát kellett kiállaniuk. Az idén vezették be először a *felvételi vizsgát*, amely a kevés jelentkező ellenére is az orvosi, irodalmi és filozófiai szakon sok magyar ifju részére szomorúan végződött. Mindössze a jogi fakultáson és a természettudományi fakultáson engedték át a felvételi vizsgán az összes jelentkezőket. Az elsőéves magyar egyetemi hallgatók száma az idén mindössze hetven-nyolcvanra tehető. Ebből 10 orvostanhallgató, (összesen 91), 30-40 jogász (összesen 185 jogász), 10 irodalom-szakos (első évesek száma: 33), és 14 természettudományi szakos.

Az 1935-36 iskolai évben a magyar értelmiségek utánpótlása abban a helyzetben van, mint 1925 körül. — *Sokkal kevesebb első éves egyetemi hallgató van, mint amennyire szükség volna.* Áll ez főleg az orvosokra. A helyzet annál aggasztóbb, mivel az elmulott iskolai évben is sokkal kevesebb első éves került az egyetemre, mint a meg-

előző években. Ennek a két éviáratnak a csekély száma nagyon meglátszik minden vonalon. Érdekes példa erre, hogy az egyik főiskolai hallgató bennlakásban két évvel ezelőtt még 120 főiskolás kérte a felvételét, az idén mindössze 60.

Diáksegélyezés az év kezdetén A diáksegélyző intézmények talán sohasem indultak meg olyan nehéz körülmények között, mint az idén. *Egyik intézmény sem tud támogatásban részesíteni új kérvényezőket.* A régiéket is csak a legnagyobb megerőltetéssel tudják segíteni. A Magyar Párt Diáksegélyző Bizottsága néhány esetben utalt ki gyorssegélyt. Az Ellenzék Diákmenzája a tavalyi segélyezetteknek újból tudott támogatást nyújtani. Az I. K. E. menzája az idén 30 szegény református egyetemi hallgató számára terült meg.

A Dávid Ferenc Egylet Főiskolás tagozatának szokásos alakuló közgyűlésén a következő új tisztikart választotta: Elnök: Nagy Zoltán joghallgató, titkár Kereki Gábor papnövendék, Jegyző: Balázs József tanárjelölt, pénztáros: Márton Sámuel tanárjelölt. Munkatervünk: Magyar kisebbségi életünk hasznos munkásaivá fejleszteni önmagunkat. A múlt évben megalakult öreg cserkész csapat újult erővel folytatja megkezdett munkáját.

Az Ifjúsági Keresztyén Egyesület megújított tisztikarral indul az új évek előtt: Szigethy Béla, főtítkár: Márkó József) 1. A nevelői munkakörbe tartoznak a péntek esti *biblia-órák*, a vasárnap délutáni *önképző körök* és a *testnevelés*. 2. A szervezeti munka adminisztrációt, az I. K. E. Otthon és Menza fenntartását, a különböző bel- és külföldi más egyesületekkel való kapcsolatok felvételét, a regáti missziót jelenti. 3. A *szolgálati munka* a szórványok gondozását, a tanoncoktatást és a középiskolai *bibliaórák* vezetését foglalja magába. Örömmel lehet megállapítani, hogy tagok nem huzódoznak a munkától. Az ifjúság megtartani és fejleszteni akarja azokat az értékeket, amelyeket örökölt.

Az Erdélyi Fiatalok szerkesztőségének és kiadóhivatalának címe: Cluj, Str. Kogălniceanu 13. Földszint.

A Majláth-Kör (Az Erdélyi Róm. Kat. Népszövetség Egyetemi és Főiskolai Szakosztálya) az 1935—36. iskolai évben tovább munkálja azokat a feladatokat, amelyeket a múlt évek során maga elé kitűzött, az új elnök: Hunyadi Mátyás vezetése alatt. Számba veszi az új erdélyi magyar értelmiség népvezető feladatait. *Célja: az értelmiség helyzetének tisztázása a kisebbségi magyar társadalomban s a főiskolai*

hallgatóságra háramló munka őszinté és tevékeny vállalása! Alapelve, hogy tagjainak munkaezejét szervesen beállítsa az erdélyi magyar élet védelmi vonalába és építő tervébe.

A Székely Társaság Főiskolási Szakosztálya László András elnöklete alatt eleven munkába kezdett. Ismerkedési estélyét nov. 16-án este tartja meg.

Az Erdélyi Fiatalok hírei: Dr. Jancsó Elemér lapunk kötelékéből kilépett.

Póstan érkezett előfizetések.

(Legutolsó nyugtázás a tavaszi számban.)

Dr. Szász Vilmos 100, dr. Trombitás József 60, dr. Bíró István 60, Herzényi Irma 70, Duducz István 60, Harmath János 120, Czirják Anna 100, Nagy Sándor București 120, Lőrinczy Dénes 120, Boér La os 120, Pápay Lajos 120, Németh Ernő 120, Márkó József 70, Hinléder Fels Eryin 105, Gödri Endre 120, Dr. Nagy Zoltán 240, Fábri Tibor 40, Dr. Pittner Árpád 190, Szentiványi Elek 240, Bernády György 240, Balogh Lujza 160, Tüdös János 300, Szabó Béni 120, Kisegítő tkp. Aiud 120, Dr. Huszár Kálmán 50, Targu-săucescu-i kaszinó 120, Kadácsi Zoltán 30, dr. Szöllösy Zsigmond 240, Molnár Dénes 120, Acél Ferenc 250, Dr. Konzsa Samu 120, Kali István 200, Medve István 120, Gróf Teleki Domokos 70, Adorjáni Zoltán 70, Molnár Károly 340, Kádár Miklós 120, IKE Baia-Mare 120, Laska József 240, Bölöni Pál 150, Dániel Viktor 120, Bíró Sándor 120, Fekete György 240, Mátyás Andor 120, Kolumbán Ellák 105, Csákány Béla 180, Önképzőkör Cristur 120, Kolumbán Ellák 180, Huszár Kálmán 120, Fábri Tibor 50, Szász Imre 240, Antal Margit 100, Dr. Nagy Lajos 60, Péterffy Károly 200, Markstein Lajos 240, Nagy Imre 240, Bernády György 120, Koleszár Jenő 120, Adorján Jenő 240, Vámszer Céza 120, Dr. Bíró István 60, Dr. Pittner Árpád 120, Dániel Viktor 120, Bódis Agnes 70, Sipos Lajos 100.

Az Erdélyi Fiatalokat az előfizetések tartották fenn és az előfizetések tartják fenn ma is. A hátrálékos előfizetési díjak befizetését bizalommal kérjük. Ebből az évfolyamból még csak a téli számunk van hátra, de előfizetőink közül még sokan nem fizettek a már kézbesített számokért. Ha nem is üzleti viszonyban akarunk olvasóinkkal állani, de viszonyunknak üzleti oldala is van. Aki az évfolyam első számát elfogadta, az kötelezte magát velünk szemben az évi 120 (illetve 70) Lei beküldésére. Még ma küldjük be az esedékes előfizetési díjakat.

Lapunk kiadóhivatalában és megbizottainál kaphatók és megrendelhetők az alábbi

Szabó Dezső Füzetek

1. A kötél legendája. (Novella).
2. Mosolygók. (Elbeszélések).
3. A magyar irodalom sajátos arca, Korunk nőproblémájához, Az ellenforradalom természetrajza (Tanulmányok).
- 4—5. Karácsonyi levél. A németiség útja. Debreceni tanulságok. (Tanulmányok.) — Feltámadás Makucskán. (Szatíra).
6. Életeim: születéseim, halálaim, feltámadásaim; A népképviselés, Kis nemzetek sorsa, Mai jegyzetek.
8. füzet: A huszévesekhez, A magyar nyelv védelme és a ki-sebbségek.
9. füzet: Magyarság helye Európában; Kelet-Európa; A falu Budapest.

Egyes füzet ára: főiskolásoknak: 25, másoknak 30 lej. Kettős füzet ára: főiskolásoknak: 50, másoknak 60 lej. Könyvkereskedésben 35, ill. 70 lej, postán utánvétellel küldve 40, ill. 80 lej. — A füzetek terjesztése engedélyezve van. Terjesztetni akarók forduljanak lapunkhoz.

Megjelent a Hasznos Könyvtár 1. száma:

BODOR KÁLMÁN: „A háromholdas gazdának is meg kell élnie“. Ára csak 5 Lei.

Kapható és megrendelhető kiadóhivatalunk utján is. — Terjesztetni akarók forduljanak az „Erdélyi Fiatalok“ kiadóhivatalához Cluj.

Az Erdélyi Fiatalok Falu-Füzetei.

1. Gyallay Papp Zsigmond: A nép és intelligencia. Ára 20 lej. Főiskolásoknak kiadóhivatalunkban 8 lej.
 2. Hogyan tanulmányozzam a falu életét? (Kérdőív). Ára 15 lej.
 3. Demeter Béla: Az erdélyi falu és szellemi áramlatok 10 lej. (Főisk. 5 lej.)
 4. Mikó Imre: Az erdélyi falu és a nemzetiségi kérdés 40 lej. (Főisk. 25 lej.)
- Az Erdélyi Fiatalok kiadása: László Desső: A Siető Ember. Ára 40 lej.

Kaphatók és megrendelhetők kiadóhivatalunkban és megbizottainknál.

Felölteszerkesztő és kiadó: László Dezső.

GENZURAT.